

לקו"ש חלק י"ח פ' חוקת שיחה ב

וסיום מס' נדה

פיענוח מראי מקומות

פ' חוקת יט, יא: הנוגע במת לכל-נפש אדם וטמא שבעת ימים. ילקוט שמעוני רמז תשסא: הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים וכתוב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת תטמא עד הערב, הא כיצד, כאן בחבורין כאן שלא בחבורין. . . וטמא שבעת ימים בא הכתוב ולמד על המת שמטמא טומאת שבעה. הנוגע במת, נוגע במת טמא ואין מת עצמו טמא. נוגע במת טמא ואין בנה של שונמית טמא. אמרו בנה של שונמית כשמת כל שהיה עמו בבית טמא שבעת ימים, וכשהיה היה טהור לקודש חזרו ונגעו בו וטמאוהו הם. הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טומאתני.

(3) בספרי זוטא "אין" (בלא וא"ו). ובמדרש הגדול "אין עצמו של מת טמא".

(4) כ"ה בספרי זוטא.

(5) בספ"ז: טמאוהו (בלא וא"ו).

(6) "פי' אותן הנוגעים בבני אדם שנטמאו בו אומרים מטמאיך היינו בן שונמית לא טמאוני וכו'" - זית רענן ליל"ש שם.

(7) וראה המשך הדרשות בספרי זוטא "הנוגע וכל אשר יגע בחלל חרב, פרט לאשה שהמת בתוך מעיה ומנין חכמה ששלחה ידה בתוך מעיה שהיא טמאה ת"ל הנוגע יכול כל הימים שהחכמה טמאה אף האשה טמאה אמרת הוא יתחטא פרט לזה: הנוגע במת, פרט לנוגע בשיניו בשערו ובצפורניו בזמן שפרשו יכול שאני מרבה בשעה שהם מחוברין ת"ל וטמא: הנוגע במת, יכול כל שהוא אמרת שוב במת יכול לא יטמא כל שהוא אבל יטמא כעדשה שכן מצינו כעדשה מן השרץ טמא אמי' שוב במת הא מה הדבר אחר שריבה הכתוב מיעט אמרו כזית מן המת טמא שכן הוא תחלת יצירתו. אין לי

(1) רמז תשסא "הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים וכתוב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת תטמא עד הערב, הא כיצד, כאן בחבורין כאן שלא בחבורין. . . וטמא שבעת ימים בא הכתוב ולמד על המת שמטמא טומאת שבעה. הנוגע במת, נוגע במת טמא ואין מת עצמו טמא. נוגע במת טמא ואין בנה של שונמית טמא. אמרו בנה של שונמית כשמת כל שהיה עמו בבית טמא שבעת ימים, וכשהיה היה טהור לקודש חזרו ונגעו בו וטמאוהו הם. הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טומאתני".

והוא מספרי זוטא עה"פ "הנוגע במת, נוגע במת טמא אין מת עצמו טמא נוגע במת טמא אין בנה של שונמית טמא אמרו בנה של שונמית כשמת כל שהיה עמו בבית טמא היה טומאת שבעה וכשהיה היה טהור לקודש חזרו ונגעו בו טמאוהו הם הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טימאתני".

(2) יט, יא "הנוגע במת לכל-נפש אדם וטמא שבעת ימים".

אלא הנוגע בכזית מן המת ומנין אף הנוגע בעצם ת"ל או בעצם עיי"ש בארוכה

ויל"ש שם "וכל אשר יגע בחלל חרב. פרט לאשה שהמת בתוך מעיה, ומנן חכמה ששלחה ידה בתוך מעיה שהיא טמאה, תלמוד לומר הנוגע. יכול כל הימים שהחכמה טמאה אף האשה טמאה, אמרת הוא יתחטא פרט לזה. הנוגע במת פרט לנוגע בשיניו שהם מחוברין, תלמוד לומר יטמא. הנוגע במת יכול כל שהוא, אמרת שוב במת, יכול לא יטמא בכל שהוא אבל יטמא בכעדשה שכן מצינו כעדשה מן השרץ טמא (חשוב) [אמר שוב] במת. דבר אחר שריבה הכתוב מיעט, אמרו כזית מן המת טמא שכן הוא תחלת יצירתו. אין לי אלא הנוגע בכזית מן המת ומנין אף הנוגע בעצם, ת"ל או בעצם, יכול לא יטמא כל שהוא אבל יטמא בכעדשה שכן עצם כשעורה, אמרת שוב בעצם עיי"ש בארוכה.

8) זית רענן שם "ואין מת עצמו מטמא, ונפקא מינה כשיחיו המתים שאינם צריכים הזאה עיין בנדה דף ע' בתוס', וגם המכניס מת למקדש פטור כדאיתא בסוף עירובין עיין תוס' וכו'".

9) וממשיך "נדה דף ע' ע"ש בתוספות (וע"פ המבואר לקמן בפנים צ"ע כוונתו) וכו'".

10) אבל כ' עוד נפק"מ "וגם המכניס מת למקדש פטור כו" וכו'".

11) סט, ב "ת"ר שנים עשר דברים שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנינא ג' דברי חכמה ג' דברי הגדה ג' דברי בורות ג' דברי דרך ארץ . . שלשה דברי בורות אשתו של לוט מהו שתטמא אמר להם מת מטמא ואין נציב מלח מטמא, בן שונמית מהו שיטמא אמר להן מת מטמא ואין חי מטמא, מתים לעתיד לבא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין אמר להן לכשיחיו נחכם להן איכא דאמרי לכשיבא משה רבינו עמהם".

12) פרש"י שם ד"ה דברי בורות.

13) ובפרט שהגמ' כוללם ביחד עם "הג' דברי חכמה (הלכה) ג' דברי אגדה כו" - וראה חזא"ג שם "י"ב דברים שאלו כו' שלשה דברי חכמה כו'. יראה בזה דנקט בכאן ד' חלוקות בתורתנו הקדושה חלק הא' הוא הנגלה ממצות התורה והוא הנקרא כאן דברי חכמה ועוד ב' חלקים שהם נסתרים הא' הוא בדרכי הש"י ובמדותיו שקראו כאן דברי אגדה לפי שענין זה מסתירים בדברי אגדותיהם והב' הוא בחכמת היצירה והטבעיים ולפי שבזו רבים מן הפלוסופים טעו כמו שאפרש שגם אנשי אלכסנדריא טעו בחלק הזה ע"כ אמר דברי בורות לפי טעותם ועוד חלק אחד והוא דרך ארץ איך יתנהג האדם עצמו במדותיו שיש ללמדו ג"כ מתוך התורה ועל ענין זה רמזו בפרק עושין פסין דזכריה ראה ד' חלקי התורה כ"א לפי ענינה שאמר אני רואה מגילה עפה ארוכה עשרים אמה ורחבה י' אמה וכי פשטת לה ה"ל עשרין בעשרין וכתיב והיא כתובה פנים ואחור וכי קלפת ליה כמה היא הויא ליה מ' בכ' כו' עיי"ש המאמר באורך והוא מבואר שראה אותה בענין זה כי הפנים הוא הנגלה במצות התורה והוא שקראו דברי חכמה ושוב שהיתה המגילה עפה ובקל אם יתפשט יתגלה עוד חלק אחד כראשון והוא חלק דרך ארץ שבקל יש ללמדו מהתורה ושוב שהיתה כתובה גם באחור שאחר הקילוף יתגלו עוד שני חלקים אחרים כראשונים והם חלק דברי אגדה וחלק חכמת היצירה שהם קשים להגלות עד אחר רב העיון כמו שלא נתגלה האחור הזה עד אחר הקילוף והנה שאלו ג' מדברי חכמה שהן גופי הלכות ועיקר החכמה כדמפרש להו בגמרא ומה שיש לדקדק בהם כבר פירשנום בחדושי הלכות ע"ש".

14) ועדמ"ש"כ הרגצובי (מכתבי תורה מכתב צט "אבל לא שיעובד גוף שיש לה כי זה דין בעלמא וזה ר"ל פלגש ודברי הרמב"ן ז"ל בסה"ס אינם ברורים כלל מ"מ זה כתב בתורה ומה נ"מ לדינא לנו כי כל מה דכתיב בתורה הוא דין לא ח"ו סיפר". ועוד): כל מה דכתיב בתורה הוא דין לא ח"ו סיפור.

15) ראה לקולוי"צ אגרות (ע' רסו) עד היכן הדברים מגיעים וז"ל שם: "והרי מצינו שגם בהפלוגתא דספק בהרת קדים לשער לבן כו', פסיק הרמב"ם כדעת המתבתא כו', ועיין בלקו"ת בדרוש הזה בפ' תזריע ע"ש. ומי לנו גדול מהרשב"י, ועכ"ז ר"מ ור"ש הלכה כר"מ, ור"י ור"ש הלכה כר"י כדאיתא בעירובין בפ' מי שהוציאוהו כמדומה. ומצינו בפלוגתת ב"ש וב"ה שעתה הלכה כב"ה, ולעתיד יהי הלכה כב"ש כדאיתא במד"ש, ועיין בלקו"ת בד"ה ויקח קרח. ודבר זה צריך ביאור רחב איך הוא ואכמ"ל.

אך בקצרה אומר לך, שאין ספק כלל וכלל, שכל מה שנאמר בתושב"כ ובתושבע"פ הן בהלכה והן באגדה, ובכל הספרים שחיברום חכמים צדיקים שלמדו תורה לשמה, וכן ההלכה שעלי' אמרו אח"כ שבדו"ת היא (ויש גירסא ברותא בר', ההפרש בין ד' לר', עיין בהוספות לתו"א בדה"ר למג"א, והבן) כולם ממש אמר ה' ובאותו הלשון ממש שנאמרו כמו שהוא ממש, וה' עצמו אומר ההלכה והוא עצמו אמר שבדו"ת היא. וכן כל האיבעיות שנשארו בתיקו, והדברים שנשארו בתיובתא כולם אמרם ה', והוא אמר ג"כ התיקו והתיובתא וכדומה, ואין מזה סתירה למה שלא בשמים היא, ואחרי רבים להטות" עיי"ש בארוכה.

16) ראה לקולוי"צ שם "שכל מה שנאמר בתושב"כ ובתושבע"פ הן בהלכה והן באגדה כו' וכן ההלכה שעלי' אמרו אח"כ שבדו"ת היא . . כולם ממש אמר ה' ובאותו הלשון ממש שנאמרו כו'."

17) ראה תוד"ה מתים נדה שם: "וא"ת אמאי לא בעי כו' וי"ל כו' וז"ל שם: "ואם תאמר אמאי לא בעי הך בעיא על בן השונמית דאיירי ביה וי"ל שמא משום דכתיב קרא לעתיד לבא (יחזקאל ל"ו: כ"ה) וזרקתי עליכם מים טהורים ומספקא ליה אי הך זריקה הו"א שלישי ושביעי אי לא אבל בן השונמית פשיטא ליה דלא בעי הזאה."

תוס' הרא"ש שם "מתים לעתיד לבא צריכין הזאה. מה שלא שאלו אם מטמאין. משום דכבר השיב להם דאין החי מטמא ומה שלא שאלו בבן השונמית אם צריך הזאה י"ל דדוקא במתים לעתיד שאלו משום דכתיב בקרא וזרקתי עליכם מים טהורים."

ובכמה מקומות בספרי אחרונים. חלק מהן צוינו בהערות דלקמן.

18) פרש"י שם ד"ה בן השונמית: "שהחיה אלישע מהו שיטמא לאחר שהחיהו מי חשוב כמת."

19) מ"א יז, יז ואילך "ויהי אחר הדברים האלה חלה בן-האשה בעלת הבית ויהי חליו חזק מאד עד אשר לא-ינותר-ה'בו נשמה: ותאמר אל-אליהו מה-לי ולך איש האלקים באת אלי להזכיר את-עוני ולהמית את-בני: ויאמר אליה תנילי את-בנך ויקחהו מחיקה ויעלהו אל-העליה אשר-הוא ישב שם וישכבהו על-מטתו: ויקרא אליה ויאמר ה' אלקי הגם על-האלמנה אשר-אני מתגורר עמה הרעות להמית את-בנה: ויתמדד על-הילד שלש פעמים ויקרא אליה ויאמר ה' אלקי תשב נא נפשי-הילד הזה על-קרבו: וישמע ה' בקול אליהו ותשב נפשי-הילד על-קרבו ויחי: ויקח אליהו את-הילד וירדהו מן-העליה הביתה ויתנהו לאמו ויאמר אליהו ראי חי בנך: ותאמר האשה אל-אליהו עתה זה ידעתי כי איש אלקים אתה ודברה' בפיך אמת."

20) בשו"ת הרדב"ז ח"ה (ב' אלפים רג) כתב, שמזה ששאלו בבן השונמית דוקא מוכח דס"ל דבן הצרפית לא מת וז"ל שם: "שאלת ממני למ"ד פנחס זה אליהו היאך נטמא להחיות בן הצרפית: תשובה כמה דברים נאמרו בדבר זה יש אומרים שלא מת ממש והכי משמע מדכתיב עד שלא נותרה בו נשמה וכן נראה ממה שתרגם יונתן בן עוזיאל לא יתבאש לה ולא ימות ברה משמע שעדיין לא מת והכי משמע נמי בסוף נדה דאיבעיא להו בן השונמית מהו שיטמא ומדלא איבעיא להו בבן הצרפית דקדים משמע דס"ל דלא מת ואין דרך זה

נכון כלל דכתיב להמית את בני וכתוב
ויאמר אליהו ראה חי בנך והכי הול"ל ראי
לא מת בנך וגם דברי המתרגם אינם
מכריחים דהכי קאמר ולא ימות ברה ולא
ישאר ברה מת והא דלא איבעיא להו בבן
הצרפית דילמא בעל הבעיא לא פסיקא ליה
ונתברר בכמה מקומות בתלמוד ובמדרשות
שאליהו החיה את המתים.

וראיתי לרבינו בחיי שכתב דצרפית נכרית
היתה ומתי עכו"ם אינם מטמאין באוהל
כר"ש ולפי זה הא דכתיב ויתמודד עליו לא
נגע בו אלא האהיל עליו לבד וכן אמר
אליהו עצמו בדוכתא אחריתי קברי עכו"ם
אינם מטמאין באוהל וכן פסק הרמב"ם
ז"ל וגם זה אינו נכון שהרי ארז"ל שהיה
יונה בן אמתיו וכי יונה נביא ה' בן נכרית
היה וכ"ת שנתגייר היאך מייחס אותו אחר
אביו וליכא למימר דאביו נמי נתגייר דהא
בן אלמנה היה. ותו איך אפשר שיתגורר
הנביא אצל הנכרית. ותו דכתיב חי ה'
אלקיך אם יש לי מעוג וכי הנכרית יודעת
לישבע שבועה כזאת. ותו וכי בשביל עכו"ם
היה נעשה נס כזה אלא ודאי ישראלית
היתה כי צרפית הסמוכה לצידון לישראל
היתה.

והתוספות תירצו בפרק המקבל שהיה ברור
לו שיחייהו לכך היה מותר מפני פיקוח נפש
ע"כ וקשה חדא דאין סומכין על הנס. ותו
דאם ברור לו שיחייהו אם כן לא היה שם
פיקוח נפש ואם היה שם פיקוח נפש אם כן
לא היה ברור אצלו שיחייהו עוד יש לפרש
דלעולם לא נטמא אליהו והא דכתיב
ויתמודד על הילד לא על הילד ממש אלא
סמוך לו כמו ועליו מטה מנשה כדי שתהיה
תפלתו בכוונה יתירה על הילד [כמו] ויעתר
יצחק לה' לנוכח אשתו. וגם לזה קשה
דכתיב ויתמודד על ילד היה ראוי שישם
פניו אל הילד ויכוין מחשבתו בתפלתו על
הילד מה צורך להתמודד שפירושו שם
מדתו למדת הילד. ותו דכתיב ויעלהו אל
העלייה וסתם עליה בית מקורה הוא והרי
נטמא באוהל.

והכי משמע דכתיב וישכיבהו על מטתו
ומסתמא המטה בעלייה היתה במקום

מקורה ולא תחת האויר ותו שהרי נטמא
במשא דפשטיה דקרא משמע שהוא בעצמו
העלהו. עוד יש לפרש דהוראת שעה היתה
כדי שיתקדש שם שמים על ידו כענין
להקריב קדשים בחוץ הסמוך לזה המעשה
שנתקדש ה' על ידו והכא נמי איכא חילול
ה' שכן אמרה מה לי ולך איש האלקים כי
באת אלי להזכיר את עוני ולהמית את בני
ויאמרו העולם כי באת אלי ממש וע"י כך
מת בני ואין לך חילול ה' גדול מזה ולבסוף
נתקדש ה' כי אמרה כי איש אלקים אתה
ודבר ה' בפיך אמת.

עוד יש לפרשו דמת מצוה שאין לו קוברים
היה והטומאה דחוייה היא אצלו ולשני
הפירושים האלו התמודד עליו ונגע בו
ושניהם חדשתי אני ועל הראשון אני סומך
דהוראת שעה היתה. הנה כתבתי לך כל מה
שיש אצלי בתירוץ קושיא זו ואתה תבחר
ולפי דעת חכמי הנסתרות לא קשיא כלל כי
האומר פנחס זה אליהו שורש נשמתו של
פנחס וכשאמרו לו ולא כהן הוא מר לא
רצה לגלות הסוד."

**וכן הביא הרד"ק במ"א שם פסוק יז (בשם
"יש מי שאומר")** "עד אשר לא נותרה בו
נשמה - יש מי שאומר שלא מת מכל וכל
אלא היה חליו חזק מאד עד שנעצרה
נשימתו ולא היו מכירין ממנו שום סימן
חיות לא בנשימה ולא בדפק הגידים עד
שחשבה אמו כי מת הוא וכן הוא אומר
בדניאל לא נותרה בי נשמה אבל אותו הוא
על דרך הפלגה והנכון כי מת מיתה גמורה
כמו שסוברין בני העולם"

ובפסוק כ' (ויונתן תרגם כו') "הגם אל
האלמנה - כלומר אפילו על האלמנה פקדת
העון כמו שאתה פוקד היום עונם לישראל
בעצירת הגשמים ואפי' על זאת האלמנה
פקדת עונה להמית את בנה לא תחייהו
בזכותי שאני מתגורר עמה ויונתן תרגם
ברם על ארמלתא די אנא דר עמה לא
יתבאש לה ולא ימות ברה, וזה סיוע למה
שכתבנו כי לא מת מיתה גמורה."

ובמ"ב (ד), לא "וגחזי עבר לפנים וישם את־
המשענת על־פני הנער ואין קול ואין קשב

קליפתו זרק. ולכן הביא הרמב"ם ז"ל בראש ספר המור' פסוק זה של הט אזנך וכו'. ועכ"ז לא נמלט הרב ז"ל מהמשך קצת אחר החכמה בקצת המופתים כגון בבן הצרפתית ובמעמד הר סיני ואולי לא היתה כונתו רק באשר לא יוכל להשיב האנשים ההם לגמרי מן הקצה אל הקצה. ובאר להם ענינים מעטים מן התורה בדרך מסכמת אל הפילוסופיא וגם זה כתבו ברמז ובהעלם. גם במלאכים שנראו לאברהם אבינו ע"ה אמר שהיה במראה הנבוא', וכבר השיב עליו הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה שלו (בפרשת וירא). והחכם רבי לוי ז"ל גם הוא הי' חכם גדול בתלמוד ועשה פירוש נאה לתורה ולספרי הנביאים והלך בעקבות הרמב"ם ז"ל. אמנם גם הוא הטו את לבבו אותן החכמות הרבה מדרך האמת והפך דעת הרב רבינו משה ז"ל בקצת ענינים כגון בענין ידיעת השם בעתיד האפשרי וכן בעמידת השמש ליהושע והשיב צל המעלות אחורנית כתב דברים שאסור לשומעם וכן בהשארות הנפש ובהשגחה בענין עונשי הרשעים בעה"ז. כמ"ש כל זה בספרו קראו מלחמות השם. ומעתה ישא כל אדם קו"ח בעצמו אם שני המלכים האלה לא עמדו רגליהם במישור בקצת דברים כבודם במקומם מונח, ואם היו גדולי העולם איך נעמוד אנחנו אשר לא ראינו מאורות לערכם. וכמה וכמה ראינו פרקו עול התפלה נתקו מוסרות התורה והמצוה מעליהם בסבת למוד אותן חכמות. וכמ"ש רבינו האי גאון ז"ל בתשוב' שכתבתי למעלי"י עיי"ש בארוכה).

אבל באברבנאל למורה שם מפרש שלדעת הרמב"ם שניהם מתו ממש [ולהעיר ממש"כ שם "ומה שאמרו חז"ל שהביא בן כספי שאלו לר' יהושע בן הצרפתי מהו שיטמא וכן לר"א בן השונמית וכו' והשיב כל אחד מהם מת מטמא חי אינו מטמא].

וכן תפס בפשטות בתרומת הדשן פסקים סק"ב "אשת אליהו הנביא ז"ל, או אשת ריב"ל אם יכולים לינשא לאיש אחר, ני"מ לדורות ג"כ, אם יזכה אחד כמו הם? ומההוא עובדא דקאי אליהו בבית הקברות כו', משמע קצת לאיסור. תמיהני טובא

וישב לקראתו ויגדלו לאמר לא הקיץ הנער" **כתב בן השונמית "והסברא אשר אמרנו בילד שהחי' אלי' הוא הסברא עצמה כו" (עיי"ש שמביא מגמרא דילן "ומצאנו לו סמך בדברי רז"ל כו" * וז"ל שם: "לא הקיץ הנער - מצאנו הקיצה למת כמו הקיצו ורננו שוכני עפר והסברא אשר אמרנו בילד שהחיה אליהו היא הסברא עצמה בזה הנער שהחיה אלישע ומצאנו לו סמך בדברי רז"ל ששאלו בן השונמית מהו שיטמא והיתה התשובה מת מטמא ואינו מטמא חי").**

ולכמה מפרשי המורה כן ס"ל להרמב"ם במו"נ ח"א פמ"ב וז"ל שם: "חי, שם הצומח המרגיש כל רמש אשר הוא חי. והוא שם הרפואה מן החלי החזק מאוד ויחי מחליו, במחנה עד חיותם וכן בשר חי. וכן מות, שם המיתה ושם החלי החזק וימת לבו בקרבו והוא היה לאבן, כלומר חוזק חליו. ולזה באר בבן הצרפתי ויהי חליו חזק מאוד עד אשר לא נותרה בו נשמה, שאילו אמר וימת היה סובל שיהיה חלי חזק קרוב למות כינבלי בשמעו את הדברים" (ראה שם טוב. אפודי (ושם כתב שכוונת הרמב"ם גם לבן השונמית).

וראה שו"ת הריב"ש סמ"ה "ואין להביא רא"י מהרמב"ם ז"ל. כי הוא למד קודם לכן כל התורה כולה בשלמות הלכות ואגדות תוספת' ספרא וספרי וכולי תלמודא בבלי וירושלמי כמו שנראה מספר משנה תורה שחבר. וכדי להשיב את האפיקורוס עשה ספר המור' לסתור המופתים והראיות שהביא הפילוסוף לקיים קדמות העולם וכן בענין ההשגחה. ולפי שהיו בזמנו הרבה מישראל נבוכים בעקרי התורה מפני מה שלמדו מן החכמה ההיא. ויש לומר כמש"א ז"ל (חגיגה ט"ו): על רבי מאיר היכי גמיר תורה מפומי דאחר וכו', והית' התשוב' רבי מאיר קרא אשכח ודרש הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי לדעתם לא נאמר אלא לדעתי כלומר שרשעים הם ועכ"ז אמר הט אזנך. ובארו שם הא בגדול הא בקטן, כלומר כשהתלמיד אדם גדול מותר שיבור הסולת וישליך הפסולת, כמו שאמרו שם ר"מ רמון מצא תוכו אכל

שמע, אומר לא שמעתי, ומודה על האמת. וחלופיהן בגלם".

22) ראה אגה"ק סכ"ו (קמג, ב): ומפורסם הפכו בכל הש"ס ומדרשים כו' ואליהו בא לפשוט כל הספיקות כו' וז"ל שם: "ועוד יש להפליא הפלא ופלא איך אפשר שלימות המשיח לא יצטרכו לידע הלכות איסור והיתר וטומאה וטהרה כי איך ישחטו הקרבנות וגם חולין אם לא ידעו הלכות דרסה וחלדה. . וגם טומאת המת יהי צריכין לידע כדכתיב הנער בן מאה שנה ימות וגם טומאת יולדת צריך לידע כדכתיב הרה ויולדת יחדיו אם תלד אשה בכל יום מביאה אחת אעפ"כ דין איסור טומאתה לא ישתנה ואין להאריך בדבר הפשוט ומפורסם הפכו בכל הש"ס ומדרשים דפריך הלכתא למשיחא ואליהו בא לפשוט כל הספיקות ופרשה זו עתיד אליהו לדורשה כו".

23) ראה תוד"ה אחד (פסחים קיד, ב) דכשיבנה המקדש משה ואהרן יהא עמנו וז"ל שם: "כשחל י"ד להיות בשבת אין צריך רק בישול אחד דחגיגת י"ד אינה דוחה את השבת ומיהו אומר ר"י דמ"מ אין לחלק דדמי לחובה אם היינו מניחים מלעשות שני תבשילין וגם יש לחוש שמא לא יעשו בשאר פסחים ואין שום חשש אם אנו עושין אע"ג דלא צריך דליכא למיחש שמא יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד עשינו זכר לחגיגה בשבת והשתא נמי נקריבה בשבת דהקרבה מסורה לזריזין וכשיבנה משה ואהרן יהא עמנו וליכא למיטעי אך הבא להניח מלעשות שני תבשילין אין מזהירין אותו".

ולהעיר מיומא (ה, ב): לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהם וז"ל שם: "כיצד הלבישן, כיצד הלבישן? מאי דהוה הוה, אלא כיצד מלבישן לעתיד לבוא, לעתיד לבוא נמי, לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהם, אלא כיצד הלבישן למיסבר קראי. פליגי בה בני רבי חייא ורבי יוחנן, חד אמר אהרן ואחר כך בניו, וחד אמר אהרן ובניו בבת אחת".

למה טרחת לשאול שאלה כזאת, הלא ידעת דאיתא בפרק תינוקות די"ב דברים שאלו אנשי אלכסנדריא את ר' יהושע בן חנניא, ובהן שלשה דברים בורות. אשתו של לוט מהו שתטמא, בן השונמית מהו שיטמא מתים לעתיד לבא כו'? ופשטא להן מת מטמא ואין נציב מלח מטמא, מת מטמא ואין החיים מטמאין, אף על פי שודאי אשתו של לוט מתה, אלא שנהפכה לגוף אחר, ובן השונמית היה מת אלא חזר ויחי, אעפ"כ אמר שאין מטמאין. ה"נ י"ל אשת רעהו אסורה ולא אשת מלאך, שכולן רוחני ולא גופני. ומה שהבאת ראייה ממה שעמד בבית הקברות, דפשיטא דאליהו ז"ל שמר כל התורה כולה, כדאיתא להדיא פי מי שהוציאוהו דאפי' תחומין דרבנן מנטר להו". ועוד.

(* בפשטות כוונתו "והסברא אשר אמרנו כו" שגם בן השונמית לא מת ממש וה"סמך בדברי רז"ל ששאלו בן השונמית מהו שיטמא והיתה התשובה מת מטמא ואינו מטמא חי" כוונתו שמכיון שהי' חי (מעולם לא מת) לכן אינו מטמא גם אז

(וכ"פ ברש"ש נדה שם "שם בן השונמית מהו שיטמא. הא דלא שאלו על בן הצרפית שקדום. י"ל עפ"י מש"כ הרד"ק שם בשם י"א שלא מת מכל וכל. ומש"כ בבן השונמית דגם בו יש לפרש כן ונסמך בזה על תשובת ר' יהושע ואין חי מטמא. תמוה דהרי שאלתם היה אלאחר שהחיהו כדפרש"י").

אבל מזה שכתב בבן הצרפית במ"א שם, יז "והנכון כי מת מיתה גמורה" אולי גם בבן השונמית כוונתו שמת מיתה גמורה. וה"סמך בדברי חז"ל" היינו שאם לא מת ממש לא הי' מקום מעיקרא לשאלה מהו שיטמא.

21) אבות פ"ה מ"ז "שבעה דברים בגלם ושבעה בחכם. חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין, ואינו נכנס לתוך דברי חברו, ואינו נבהל להשיב, שואל כענין ומשיב כהלכה, ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ועל מה שלא

ס"ט דפליגי ב"ש וב"ה אם מיגז גיזו אם
מיקלש קליש" עיי"ש בארוכה.

מהד"ת ע, ב "וכן יהי נ"מ גבי שה קדשים
שמתה אם האלי שלה יש עלי טומאת
נבילה, אם המיתה גורמת הטומאה או מה
שאינן בה במה לטהר ועי' בהך מחלוקת
דחולין דע"ד גבי אבר עובר מת היוצא
קודם שחיטת אמו אם טהרה אותה שחיטת
אמה אח"כ וכן קודם שחיט' מאי ועי"ש
בתו' דע"ב ע"א ד"ה לחכמים וד"ע ע"ב ד"ה
מ"ט ובבעל המאור שם, ובמ"ש רש"י
דקכ"ז ע"א ד"ה האבר דכיון דאנן קיי"ל
חולין דע"ג ע"ב דמיתה עושה נפול חזינן
דהמיתה גרמה הטומאה והמיתה צריכה
שתהי' בכל הפרטים, ועי' ביצה ד"ז גבי
בשר המדולדל ואח"כ מת העוף דאין לטמא
בבהב"ל ובתוס' זבחים ס"ט ע"ב בשם ר"ח
דשייך שם גדר מיתה על אבר אי בד"ה אי,
עכ"פ יהי נ"מ דאף דקיי"ל קדשים שמתו
פקע קדושתן כיון דאז עדיין שם קדשים
עליהם ועל האלי שם חלב ועי' חולין דל"ח
ע"ב זה פירש כו' ודקכ"א ע"ב וב"ב דקל"ז
ע"א גבי מתנות שכמ"ר וה"נ י"ל גם בעובר
וכן י"ל גבי לובן כוליא חייב בקדשים"
עיי"ש בארוכה (ושם: **המיתה צריכה**
שתהי' בכל הפרטים עיי"ש).

רפ"ה מהל' מאכלות אסורות וז"ל ברמב"ם
שם: "מפי השמועה למדו שזה שנאמר
בתורה (דברים יב כג) "לא תאכל הנפש עם
הבשר" לאסר איבר שנחתך מן החי. ועל
איבר מן החי הוא אומר לנח (בראשית ט ד)
"אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו". ואסור
איבר מן החי נוהג בבהמה חיה ועוף
בטהורים אבל לא בטמאים".

וז"ל בצפע"נ שם: "מפי השמועה למדו כו'.
הנה עיין בתוס' זבחים דף ס"ט ע"ב שכתבו
דלמ"ד טרפה אינה חיה אם נחתך אבר מן
החי מן הטרפה אין עליו שם אבר מן החי
לענין טומאה רק מן המת ונ"מ לבשר, א"כ
לפי"ז איך אמרינן כאן ד' ק"ג ולקמן בהל'
ה' דגבי תלש חלב מן הטרפה כו', ואמאי
הא בטל מעליו שם אבר מן החי. ובאמת
לכאורה זה תליא אם החיות הוא בכל
האברים או החיות הוא בלב וממנו חיים כל

(24) ואבר מן החי דמטמא (אהלות רפ"ב
"אלו מטמאין באהל. המת, וכזית מן המת,
וכזית נצל, ומלא תרוד רקב, השדרה,
והגלגלת, אבר מן המת ואבר מן החי שיש
עליהן בשר כראוי, רבע עצמות מרב הבנין
או מרב המנין") - **הרי באבר זה שפרש מן
החי - בטל לא רק חיות הפרטי אלא גם
כללות החיות. ופשוט.**

וראה נזיר נג, ב דלמדוהו מבחלל חרב וז"ל
שם: "האי אבר מן המת היכי דמי אי דאית
ביה עצם כשעורה מאי טעמא דרבי יוחנן
ואי דלית ביה עצם כשעורה מאי טעמא
דריש לקיש אמר לך ריש לקיש לעולם דלית
ביה עצם כשעורה ואפילו הכי רחמנא
רבייה, דתניא וכל אשר יגע על פני השדה
בחלל חרב או במת על פני השדה זה
המאהיל על פני המת בחלל זה אבר מן החי
ויש לו להעלות ארוכה" עיי"ש.

ותוד"ה כזית חולין קכט, ב וז"ל בגמ' שם:
"ומאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת
כזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן
החי איכא בינייהו, דתנן כזית בשר הפורש
מאבר מן החי ר' אליעזר מטמא ור' נחוניא
בן הקנה ור' יהושע מטהרין עצם כשעורה
הפורש מאבר מן החי ר' נחוניא מטמא רבי
אליעזר ור' יהושע מטהרין"

וז"ל בתוס' שם: "לכאורה נראה דאבר
האדם מן החי מבנין אב דשרצים ובהמה
אתי אבל במשנה לא משמע כן מדאמרו ליה
לר' אליעזר הוה מדותיך וקא יהיב טעמא
אמאי מרבה בשר וממעט עצם וצריך לומר
מקרא אחד דרשינן מר מוקי ליה בבשר ומר
מוקי ליה בעצם כדהיב טעמא ומר דריש
לדרשא אחרינא אבל אי מבנינא דשרצים
ודבהמה אתי אמאי אמרו ליה לר' אליעזר
מאי טעמא מרבה בשר וממעט עצם".

**ולהעיר מצפע"נ השלמה טו, רע"ג "אם
המיתה הוה בכל אבר בפרט או בכלל כו"**
וז"ל שם: "וכ"כ בזה בפ"י הירוש' פ"ג דנזיר
אם המיתה הוה בכל אבר בפרט או בכלל
ועי' יבמות ד' ע"ט ע"ב אין לך אדם שנעשה
כו' ר"ל ג"כ דפליגי אם הכחישות הוא בכל
הגוף או מקצת מקצת וכמו הך דנדריס ד'

כתיב. וכ"כ רש"י ותמיהא לי דכיון דבסמוך מפרשים דמת האדם הבשר טהור דמיתה עושה ניפול. א"כ ממילא שמעינן דאבר ובשר המדולדלים טהורים כדכתבתי לעיל בשם התוספוי וי"ל דאי לאו כי ימות לית לן דמיתה עושה ניפול באדם".

(27) רמב"ם שם פ"ג ה"ט "המת שנשרף ושלדו קימת והוא השדרה והצלעות הרי זה מטמא כמת שלם ואין צריך לומר אם נחרך. אבל אם נשרף עד שנתבלבלה צורת תבניתו טהור. וכן שפיר מרקם שטרפו במים טהור שהרי נתבלבלה צורתו".

ובכס"מ שם: ופסק כר"ל כו' "ומה שכתב וכן שפיר מרוקם וכו'. שם ופסק כריש לקיש משום דר"י דפליג עליה אוקימנא כר"א דלית הלכתא כוותיה"

(נדה כז, סע"ב "ריש לקיש אמר שפיר שטרפוהו במימיו נעשה כמת שנתבלבלה צורתו, אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור אילימא מהא דאמר רבי שבתאי אמר ר' יצחק מגדלאה ואמרי לה א"ר יצחק מגדלאה א"ר שבתאי מת שנשרף ושלדו קיימת טמא מעשה היה וטמאו לו פתחים גדולים, וטהרו לו פתחים קטנים וקא דייקת מינה טעמא דשלדו קיימת הא לאו הכי טהור, אדרבה דוק מינה להאי גיסא שלדו קיימת הוא דטהרו לו פתחים קטנים הא לאו הכי פתחים קטנים נמי טמאין דכל חד וחד חזי לאפוקי חד חד אבר, א"ל רבינא לרב אשי ר' יוחנן דאמר כמאן כר' אליעזר דתנן אפר שרופין ר"א אומר שיעור' ברובעי' עיי"ש).

וראה ירושלמי שם פ"ג ה"ג "שנתקלקלה צורתו מהו רבי יוחנן אמר וולד ר"ש בן לקיש אמר אינו וולד מתיב ר"ש בן לקיש קומי רבי יוחנן מה בינו לבין המת שנשרח ואין שלדו קיימת א"ל תמן בדין היה אפילו שלדו קיימת יהא טהור ולמה אמרו טמא מפני כבודו" עיי"ש בארוכה

(הובא בתוד"ה מת שם "וקשה מאי פריך ליה ר' יוחנן האמר בסמוך דר' יוחנן כר"א וא"כ ר"ל ניחא טפי דקאי כרבנן דקתני

האברים ועי' בהך דחולין דף ל"ז ע"ב גבי דאמר שם א"א דלא הויה מסוכנת פורתא ע"ש ובתוס' שם ד"ה ומה דכיון דמתה אין לך חסרון גדול מזה, ועי' תוס' ב"ק ד' ע"ו ע"א ד"ה שחיטה שאינה ראויה ע"ש בתוס', ועי' בהך דמכות דף ח' ע"ב גבי מה דאמר שם בהורג אביו אם יש עליו חיוב משום מכה אביו ובסנהדרין דף פ"ד ע"ב ועי' בירושלמי ב"ק פ"ד דהוה מחלוקת בזה אם יש נזקין בכלו וגמי' דידן לא ס"ל כן שם דף מ"ג ע"א ועיקר המחלוקת הוא כך אם אמרינן דכל אבר ואבר חי בפ"ע וכן להיפך מסתלק ממנו חיותו בפ"ע או החיות הוא רק במקום אחד ובאמת זה הוה הך דאמר ביבמות ד' ע"ט ע"ב דא"א שלא נעשה קודם מיתתו כו' ומדחה שם כחישותא הוא דאתחיל ביה ועי' גיטין דף ע' ע"ב ע"ש, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בפה"מ אהלות פ"א מ"ו דיש נ"מ בין בעלי חיים בזה ע"ש ועיין בהך דכריתות דף י"ג ע"א בהך מחלוקת דרש"י ותוס' אם יש על שם אבר מן החי מן הנדה ג"כ שם נדה ע"ש עיי"ש בארוכה. **ואכ"מ.**

(25) חולין שם במשנה "האבר והבשר המדולדלין באדם טהורים מת האדם הבשר טהור האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן המת דברי ר' מאיר ורבי שמעון מטהר".

רמב"ם הל' טומאת מת פ"ב ה"ו "האיבר והבשר המדולדלים באדם אף על פי שאין יכולין לחזר ולחיות טהורים. מת האדם הרי הבשר טהור והאיבר מטמא משום איבר מן החי ואינו מטמא משום איבר מן המת. מה בין איבר מן החי לאיבר מן המת. איבר מן החי בשר הפורש ממנו ועצם הפורש ממנו טהורים ואיבר מן המת בשר הפורש ממנו ועצם הפורש ממנו כמפרשים מן המת השלם ומטמאין בשעורין".

(26) ובפרש"י שם ד"ה המדולדלין "דכי ימות כתיב" (וראה שטמ"ק שם אות ד'). **וראה תוי"ט שם** "האבר והבשר המדולדלים באדם. ואע"פ שאין יכולים לחזור ולחיות. הרמב"ם בפ"ב מה' טומאת מת: טהורים. כתב הר"ב דאדם כי ימות

בצורתה החומר הראשון שהוא בשר עדיין קיים ותיטמא והשיב להם דאין נציב מלח מטמא שמה שמשנה הש"י במעשה בראשית בשינוי הטבעיים הוא שינוי גמור כאילו הוא בריאה חדשה ואין כאן חומר ראשון כלל שיטמא" עיי"ש בארוכה.

29) וכן מוכח מזה שכולל אשתו של לוט עם שאר הנסים (ברכות נד, א "תנו רבנן, הרואה מעברות הים, ומעברות הירדן . . ואבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק, ואשתו של לוט, וחומת יריחו שנבלעה במקומה, על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום . . ואשתו של לוט שנאמר, ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח, וחומת יריחו שנבלעה דכתיב ותפל החומה תחתיה, בשלמא כולהו ניסא, אלא אשתו של לוט פורענותא הוא, דאמר ברוך דיין האמת") "על כולו צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום".

ומ"ש שם (ע"ב) "בשלמא כולהו ניסא אלא אשתו של לוט פורענותא הוא" - אין הכוונה דלא הוי נס אלא שאין בזה נס דהצלה.

וראה יל"ש בשלח (רמז רנו בסופו "ההוא אמר ולא יעשה והיה המן מבקש קורה של חמשים אמה ולא מצאה אלא קורה שהיתה בביתו שהיה בנו פרשנדתא הגמון בקדרוניה ונטל נסר אי מתבתו של נח שעשה הקב"ה זכרון לעולם שידעו דורות עולם שהביא מבול לעולם שכן כתיב זכר עשה לנפלאותיו וכן כשנהפכו סדום ועמורה כתיב ותבט אשתו מאחריו ועד עכשיו היא עומדת נציב מלח. למה זכר עשה לנפלאותיו שיהיו הדורות מתנין שבחו של הקב"ה".

יל"ש אסתר רמז תתרנו בסופו "וכן כשנהפך סדום הניח זכרון לעולם ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח, עד עכשו היא עומדת שיהו הדורות מתנין בשבחו של בורא עולם": ותבט אשתו מאחריו ועד עכשיו היא עומדת נציב מלח למה זכר עשה לנפלאותיו שיהיו הדורות מתנין שבחו של הקב"ה"

במסכת אהלות וחכמים מטהרים וי"ל דר"י ור"ל אליבא דרבנן פליגי דר"ל סבר דלרבנן דמטהרי ברובע ה"נ דמטהרי אפילו בשלם בשאין שלדו קיימת ונתבלבל צורתו אבל שלדו קיימת טמאה מדרבי יצחק דאתיא כרבנן דאי כר"א אפי' אין שלדו קיימת טמא דהא מטמא ר"א ברובע של אפר וא"ל לר' יוחנן מנלן הא דרבנן מטהרו משום בלבול צורה דלמא טעמא דרבנן דכשנשרף אין עוד שם מת עליו אפילו כולו שלם ושלדו קיימת אבל שפיר שם מת עליו וטמא אי לאו משום דבטל ברוב ומילתא דרבי יצחק לא אתיא כרבנן אלא כר"א דמטמא מת שרוף וחסר ושלדו קיימת נקט לטהר פתחים קטנים א"נ קסבר ר' יוחנן דרבנן לא מטהרי אלא ברובע דחסר אבל אם העפר שלם אפי' אין שלדו קיימת טמא והשתא אתי שפיר שא"צ לחלק בין שפיר ושליא למת שנשרף ואין שלדו קיימת דשניהם שוין לר"ל ולר' יוחנן ובירושלמי איכא שפיר שנתבלבל צורתו מהו ר' יוחנן אמר טמא ר"ל אמר טהור איתביה ר"ל לר' יוחנן מרבי יצחק מגדלאה ומשני דבר תורה אפילו שלדו קיימת טהורה מפני מה אמרו טמא מפני כבודו פירוש מפני כבודו של מת הוא דלא בטל וזהו כפירוש ראשון דאף בשלדו קיימת טהור דבר תורה וחולק על הגמרא שלנו דמוקי לה כר"א מילתא דרבי יצחק והתם מוקי לה כרבנן).

28) ראה חדא"ג כאן עד"ז. אלא שלדעתו טעו בזה וז"ל שם: "י"ב דברים שאלו כו' שלשה דברי חכמה כו'. יראה בזה דנקט בכאן ד' חלוקות בתורתנו הקדושה חלק הא' הוא הנגלה ממצות התורה והוא הנקרא כאן דברי חכמה ועוד ב' חלקים שהם נסתרים הא' הוא בדרכי הש"י ובמדותיו שקראו כאן דברי אגדה לפי שענין זה מסתירים בדברי אגדותיהם והב' הוא בחכמת היצירה והטבעיים ולפי שבזו רבים מן הפלוסופים טעו כמו שאפרש שגם אנשי אלכסנדריא טעו בחלק הזה ע"כ אמר דברי בורות לפי טעותם . . דברי בורות לפי היצירה וטבעית וקראום דברי בורות לפי שהם נטו לטעות בהם כדעת הפילוסופים הא' אשתו של לוט מהו שתטמא שהם חשבו שאף שנשתנית להיות נציב מלח

עבד אחד אין יכול לברוח משם, אבער נאך דער רגע היציאה און באפרייאונג, איז ע"פ טבע בלייבט מען א באפרייטער"

ובהערות שם "חילוק עד"ז - בהניסים השייכים ליצי"מ: "ידו מצורעת כשלג" - שהצרעת נשארה גם לאחר הנס, ובכדי שתהיי ידו "שבה כבשרו" הוצרך להיות נס שני לבטל את הצרעת (ולא שנתבטל ממילא ע"י הפסק נס הראשון). וכדמוכח גם ממרז"ל (שבת צז, א. פרש"י שמות ד, ז. וראה גם שמו"ר פ"ג יב) מכאן שמדה טובה ממהרת לבוא ממדת פורענות; צפרדע - אשר גם לאחר שסרו הצרפדעים ממך ומבתוך, נשארו ביאור (וארא ח, ז). וגם בהבתים, חצרות ושדות נשארו מתים וצברו אותם חמרים חמרים (שפ, ט-יו"ד); וכן בארבה - שבכדי שלא ישאר ארבה בכל גבול מצרים, הוצרך להיות רוח ים חזק מאד (בא יו"ד, יט).

ח"ו ע' 89 "אין ניסים [אויך אין די וואס זיינען פארבונדן מיט יצי"מ] זיינען פאראן צוויי סוגים: (א) וואס דער נס האט משנה געווען די פריערדיקע טבע - ווי דער פאל פון "ידו מצורעת כשלג", וואו אויך לאחרי הנס, איז די האנט געבליבן מצורעת ע"פ טבע, און בכדי זי זאל זיין "שבה כבשרו" האט געמוזט זיין א צווייטער נס צו מבטל זיין די צרעת. (ב) אז די מציאות וואס איז נתחדש געווארן דורכן נס איז אויך בעת מעשה געווען אן ענין ניסי וואס האט ניט קיין ארט אין טבע - ווי אין דעם פאל פון די מים וואס "נהפכו לדם", וואו אפילו בשעת מעשה זיינען זיי פארבליבן אין דעם מהות פון מים, ניט מער וואס מצד הנס איז בפועל (ובחיצוניות) די מים געווען דם - און דעריבער, ווען דער נס איז נפסק געווארן, איז ממילא נתבטל געווארן דער שינוי המים לדם" עי"ש בארוכה.

(31 שמות ד, ו "ויאמר ה' לו עוד הבאתא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוצאה והנה ידו מצרעת כשלג".

(וראה ב"י או"ח סרי"ח קרוב לסופו "הרואה אשתו של לוט מברך שתים וכו' הכי איתא בר"פ הרואה שם הרואה מעברות הים וכו' ואשתו של לוט צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום ופריך אשתו של לוט פורענותא היא אימא ברוך דיין האמת והא הודאה ושבח קתני תני על לוט ועל אשתו מברך שתים על אשתו אומר ברוך דיין האמת ועל לוט אומר ברוך זוכר הצדיקים ומשמע דעל אשתו של לוט אינו מברך אלא דיין האמת בלבד ואם ראה קברו של לוט אז יברך ברוך זוכר הצדיקים אבל מדברי רבינו נראה שאע"פ שלא ראה את לוט אלא את אשתו בלבד מברך שתי ברכות וכ"נ מדברי הרא"ש ואפשר שטעמם משום דבברייתא לא הזכיר אלא אשתו של לוט לבד אי"כ כי אמרינן תני על לוט ועל אשתו לאו בראיית לוט קאמר דאי"כ חסורי מחסרא הברייתא דכיון דבאשתו של לוט אינו מברך עלה אלא דיין האמת אכתי תיקשי הא הודאה ושבח קתני לפיכך הם מפרשים דכשרואה אשתו של לוט מברך שתים דיין האמת מפני עצמה וזוכר הצדיקים מפני בעלה שאע"פ שאינו רואה אותו מברך עליו כשרואה את אשתו דהשתא לא מיחסרא ברייתא וגם שפיר קתני שהרואה אשתו של לוט נותן הודאה ושבח דהיינו שיברך זוכר הצדיקים ואע"ג דצריך ג"כ לברך ברוך דיין האמת לאו חסרון היא דברייתא לא אתי למימר אלא דאכל הני צריך שיתן הודאה ושבח וליכא חד מינייהו שא"צ שיתן הודאה ושבח ומיהו אפשר דאית מינייהו שצריך לברך עליהם ברכה אחרת עכ"ל: כתב הר"ד אבודרהם בשם הרא"ש מלוניל שאין מברכין על נס אלא בנס שהוא יוצא ממנהג העולם אבל נס שהוא מנהג העולם ותולדתו כגון שבאו עליו גנבים בלילה ובא לידי סכנה וניצל וכיוצא בזה אינו חייב לברך: וכתב עוד בשם ה"ר גרשום בר שלמה שהנעשה לו נס אינו מברך הגומל ובסי' רי"ט יתבאר שיש חולקים בזה").

(30 ראה לקו"ש ח"ה ע' 176 "דער נס, שינוי הטבע ואס איז געווען ביי יצי"מ איז בלויז באשטאנען אין דער רגע היציאה פון גלות מצרים, ווארום ע"פ טבע איז אפילו

32) שם, ז "ויאמר השב ידך אלחיקך וישב ידו אלחיקו ויוצאה מחיקו והנה שבה כבשרו".

ראה צפע"נ עה"ת שמות שם "והנה ידו מצרעת כשלג, ויאמר השב וגו'. ... עיקר הגדר עמ"ש רבינו בספר המורה ח"ב, פכ"ט ע"ש בזה בגדרי הנפלאות, ומ"ש שם בח"ג במעשה מרכבה, והנה כך: דאף דלא... (פעולה)... טבע שם, מ"מ לדינא הוה מציאות גמור ולא מעשה... דבהוריות דף י" ממעטינן נגעי כשפים מן דין נגעים ע"ש, זה רק היכי דרק דמיון בעלמא מעשה (שד) בע', אבל נפלאות הבורא יתעלה זה מציאות גמור. וכמו גבי מרים דהוה עליה גדר מצורע ממש לדינא, וה"נ כן. ולכך ציוה לו הקב"ה להשיב (ודי) [ידו] בחיק, גדר טהרה ממש לומר דזה דין. ועי' תוספתא מעשרות פ"א גבי המטליא דע"ז דף ל"ח ע"ב דהוא תערובות מזגי ע"י כישוף דלא הוה מין אחד ע"ש בזה".

וכדמוכח ממרז"ל (שבת צז, א "אמר רבא, ואיתימא רבי יוסי ברבי חנינא, מדה טובה ממהרת לבא ממדת פורענות, דאילו במדת פורענות כתיב ויוציאה והנה ידו מצרעת כשלג, ואילו במדה טובה כתיב ויוציאה מחיקו והנה שבה כבשרו, מחיקו הוא דשבה כבשרו".

פרש"י עה"ת שם ד"ה ויוצאה מחיקו והנה שבה כבשרו: מכאן שמדה טובה ממהרת לבא ממדת פורענות, שהרי בראשונה לא נאמר מחיקו. **ובכ"מ) מכאן שמדה טובה ממהרת לבוא ממדת פורעניות.**

33) שה"י עי"ז ש"וילך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה" (בשלח יד, כא "ויט משה אתידו עלהים ויולך ה' אתהים ברוח קדים עזה כלהלילה וישם אתהים לחרבה ויבקעו המים") **"ואילו הפסיק ה' את הרוח כרגע היו המים חוזרים וניגרים במורד כדרכם וטבעם" (שער היחוד והאמונה פ"ב** "למעשה שמים וארץ שהוא יש מאין והוא פלא גדול יותר מקריעת ים סוף עד"מ שהולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה ויבקעו המים ונצבו כמו נד וכחומה

ואילו הפסיק ה' את הרוח כרגע היו המים חוזרים וניגרים במורד כדרכם וטבעם ולא קמו כחומה בלי ספק אף שהטבע הזה במים גם כן נברא ומחודש יש מאין שהרי חומת אבנים נצבת מעצמה בלי רוח רק שטבע המים אינו כן וכ"ש וק"ו בבריאת יש מאין שהיא למעלה מהטבע והפלא ופלא יותר מקריעת ים סוף" עיי"ש). **וראה בארוכה לקו"ש ח"ו שם** [אינו נעתק מפני האריכות].

34) כדמוכח גם מזה שגיגית מלאה מים "ישראל שותה מים והמצרי דם וכשהי' לוקח מישראל בדמים הי' שותה מים" (שמו"ר פ"ט, י "אמר רבי אבין הלוי ברבי, ממכת דם העשירו ישראל, כיצד, המצרי וישראל בבית אחד והגיגית מלאה מים, ומצרי הלך למלאות הקיתון מתוכה מוציאה מלאה דם, וישראל שותה מים מתוך הגיגית, והמצרי אומר תן לי בידך מעט מים ונותן לו ונעשו דם, ואומר לו נשתה אני ואתה מן קערה אחת, וישראל שותה מים והמצרי דם, וכשהיה לוקח מישראל בדמים, היה שותה מים, מכאן העשירו ישראל"י).

ולהעיר מגבורת ה' למהר"ל הקדמה שני "והרי תמצא במכת מצרים שהיה דבר והפכו בענין אחד. אמרו רבותינו ז"ל (שמו"ר ט, י) כשהיה קערה מליאה מים, והיה הישראל ומצרי שותים ביחד, היה הישראל שותה מים, ומצרי דם. נמצא שהיו המים טבעיים לישראל, ובלתי טבעיים למצרים. וכן מכת חושך אמרו שהיה חושך למצרים והישראל כאשר היה נכנס למקום החושך ההוא היה לו אור, היו שני דברים באויר, האור והחושך. כי אין ספק שלא הוכו מצרים בסנוורים שלא יראו האור, שזה אינו, רק החושך היה באויר למצרים, ולישראל לא היה חושך. הרי שני הפכים בנושא אחד, הוא האויר. וזה מורה יותר על כח ויכולת הפועל, שאין צריך לחדש הנס רק למי שצריך לחדש לו הנס, ולמי שאין צריך לו הנס, נשאר בטבעו. כי למעשה נסים יש שני הפכים בנושא אחד, האחד טבעי, והשני בלתי טבעי. ומפני שהמצרים המקבלים ראויים לקבל החושך, וישראל

אפילו עדיין הוא חי חשוב כמת ומטמא אבל גוסס ומי שנשחטו בו ב' סימנים או פצוע פצועים הרבה אינם מטמאין עד שתצא נפשם ומ"מ אסור ליכנס לבית שיש בו גוסס".

ולהעיר מאוה"ח ריש פרשתנו "ויתבאר הענין על פי מה שאמרו בפרק בתרא דנזיר (סא:) ופסקו רמב"ם בפרק א' מהלכות טומאת מת שאין הכותי נעשה טמא מת, וזה לשונו שאם נגע במת או נשאו או האהיל עליו הרי הוא כמו שלא נגע הא למה זה דומה לבהמה שנגעה וכו' עד כאן. והנה ההבדל שבו הורמו עם בני ישראל משאר הגוים הוא באמצעות קבלת התורה שזולת זה הנה ככל הגוים בית ישראל, ומעתה טעמנו צוף דבש אמרי אל במה שאמר זאת חקת התורה פירוש חקה זו של הטומאה ותנאי טהרתה תסובב מהתורה, כי על ידי שקבלו התורה נעשו עם בני ישראל דבר שהרוחנים השפלים תאביס להדבק בהם להיותם חטיבה של קדושה עליונה בחייהם גם במותם, בחייהם שבנוגע במת או יאהילו עליו וכדומה תדבק בהם הטומאה שבמת ולא תחפוץ להפרד אם לא בכח גדול אשר חקק ה' במצוה האמורה בענין של פרה אדומה, ובמותם גם כן תתרבה הטומאה כאומרם ז"ל (ב"מ קיד:) בפסוק אדם כי ימות וגוי ישראל מטמאים באהל ואין אומות מטמאין באהל: וכבר המשלתי במקום אחר ענין זה לבי כלים שהיו אצל בעל הבית אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל ופינה אותם והוציאם לחוץ מהחדר אותה שהיתה מלאה דבש מתקבצים לה כל הזבובים והרמשים ואותה שהיתה מלאה זבל הגם שיכנסו לה קצת מהרמשים לא ישוה לשל דבש, כמו כן אדם מישראל שמת להיותו מלא קדושה המתוקה והעריבה בצאת הנפש ונתרוקן הגוף יתקבצו הקליפות לאין קץ שהם כוחות הטומאה התאביס תמיד להדבק בקדושה ליהנות מהערב, ולזה יטמא באהל ואפילו אלף בתים מקורים ואחת פתוחה לחברתה הטומאה תמלא כל החלל המקורה, מה שאין כן אשר לא מזרע ישראל להיותו מושלל מהקדושה אין כל כך התקבצות הטומאה אלא חלק הממית הנדבק בגוף,

האור, היה כאן שני הפכים מצד המקבלים. וגם המים יש להם הכנה מה להיותם דם, וזה מצד שכל מים יש בהם הרכבה, ואינם פשוטים לגמרי. ולפיכך היו המים דם למצרים בדרך נס שלא בטבע, שקבלו המים צורת דם על ידי ההכנה ההיא, אף על פי שאינה הכנה גמורה, היו נעשים לדם שלא בטבע, ולישראל היו המים נשארים כדרכם "עיי"ש".

(35) ולא מצינו שהיו צריכים להריק האגמים כו' לאחר המכה.

(36) להעיר מתרגום ירושלמי (וירא יט, כו "ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח"): **עד זמן דתיתי תחי' דייחון מתיא וז"ל שם:** "על דהות אתתיה דלוט מן בני בניהון עמא דסדום אסתכלת מן בתרה למיחמי מה הוי בסוף בייתיה דאבוי והא היא קיימא עמוד דמלח עד זמן דתיתי תחיה דייחון מתיא".

(37) להעיר מלשון הספרי (פרשתנו יט, יג) **"אשר ימות מגיד הכתוב שאין מטמא עד שעה שימות".** **משא"כ כשהוא מפרפר** **וז"ל שם:** "אשר ימות, מגיד הכתוב שאין מטמא עד שעה שימות. מכאן אתה דן לשרץ מה מת חמור, אינו מטמא עד שעה שימות, שרץ הקל, אינו דין שלא יטמא עד שימות? או חלוף, מה שרץ הקל, הרי הוא מטמא שם כשהוא מפרפר, מת החמור, אינו דין שיטמא אפילו מפרפר? ת"ל כל הנוגע במת בנפש האדם אשר ימות, שאין ת"ל אשר ימות, ומה ת"ל אשר ימות? מגיד שאין מטמא עד שעה שימות".

וראה לשון הרמב"ם ספ"א מהל' טומאת מת "המת אינו מטמא עד שתצא נפשו אפלו מגיד או גוסס. אפלו נשחטו בו שני הסימנים אינו מטמא עד שתצא נפשו שנאמר (במדבר יט יג) בנפש האדם אשר ימות. נשברה מפרקתו ורב בשרה עמה או שנקרע כדג מגבו או שהתז ראשו או שנחלק לשני חלקים בבטנו הרי זה מטמא אף על פי שעדין הוא מפרפר באחד מאיבריו".

טושו"ע יו"ד סי' שע "מי שנשברה מפרקתו ורוב בשר עמה וכן מי שנקרע מגבו כדג

ואשר יסובב הכל היא התורה" עיי"ש בארוכה.

ילקוט ראובני פרשתנו ד"ה במדרש רות
"במדרש רות סוד אדם כי ימות באהל דגוף מן העכו"ם עע"ז בחייו טמא ובמותו טהור למה בשביל שתאבד נישמתו דיליה והגוף תשוב אל העפר כישהיה. והיהודים בחייו טהור ובמותו טמא למה שנשמתו עולה למקום גבוה וישאי נפש הבהמות".

(38) אבל אינו מוכרח כי י"ל דכל זמן שהוא מחובר לגוף עדיין אי"ז אבר מת (לגמרי).

(39) ראה צפע"נ הל' מילה בתחילתו "וב"ד מצווים כו' בזמנו כו'. עיין רש"י שבת דף קל"ב ע"ב ד"ה בינינו ע"ש ובהך דיבמות דף ע"א ע"ב וע"י מש"כ רבינו ז"ל בפירוש המשניות סוף פיי"ט דשבת מבואר שם דמוטל החיוב על האב כמו על שאר כל אדם למול את בנו אחר שמונה ימים ע"ש ודלא כרש"י שם ועיין בירושלמי ר"ה פ"א דמבואר שם דלא שייך בל תאחר גבי מילה ואם נימא דגם שלא בזמנה מוטל על האב לקיים המצוה אמאי לא שייך ב"ת גבי מילה כה"ג דהא כאן לא שייך תירוץ הירושלמי דלא ניתן להשלמה דכאן שייך השלמה וצ"ל דאין מוטל עליו החיוב יותר מעל שאר ב"א . . והנה באמת מדברי התוס' יבמות ד' ע"א ע"ב מבואר דגם בפסח אם לא פרע מעכב ע"ש ובאמת לענין דחיית שבת זה תליא בהך מחלוקת דר"ה ורב אדא בר אהבה גבי מי שיש לו ב' ערלות אם דוחה שבת אם לא ע"י רש"י יבמות דע"ב ע"ב והטעם הוא כך דהנה בודאי מצות מילה קיים באחת אך ערל מ"מ מקרי אם לא מל שניהם ע"י בהך דמנחות ד' ל"ז ע"א וע"י בהך דיומא ד' מ"ז ע"א גבי חפינה בפנים והנה לדחות ב' פעמים שבת לא מצינו וא"כ עדיין נשאר ערל אם לא מל אלא אחת ובזה פליגי אם מצות המילה בזמנה לחודא דוחה שבת או שלא ישאר ג"כ ערל וע"י בהך דבכורות ד' ל"ט גבי בעל שלש כוליות ע"ש י"ל ג"כ משום זה דלהקריב אי אפשר רק ב' ואיזה מהם לא ידעינן ושוב לא אפשר לאקרובי כלל והוה כחסר קודם קבלה וע"י ביומא ד' נ"ג ע"א גבי כגון דעייל שתי

הקטרות וע"י בתוס' חולין ד' מ"ז ע"ב גבי וורדא אם שינתה מקומה ע"ש וה"נ גבי מילה בלא פריעה כן ואם ס"ל דגם המילה לא קיים אז לא דחי שבת וכמבואר בירושלמי הנ"ל ונ"מ להך דין המבואר בשו"ע לענין ב' מוהלים א' מוהל וא' פורע וגם נ"מ אם מל ולא פרע אם מעכב לגבי ק"פ כמ"ש בשם התוס' יבמות" עיי"ש בארוכה.

צפע"נ כלאים ע' 28 "דהנה כ"כ בהל' נזירות דיש ג' חילוקים במצות ובתיקונים א' דצריך לעשות הדבר וכמו אגד לר"י גבי לולב והדס וערבה דשם המצוה שיאגדם לא שיהיו אגודים ולכך מבואר שם דף ל"א ע"ב ודף ל"ה ע"ב דדוקא במינו דאל"כ הוה בל תוסיף ועיין יומא דף מ"א ע"ב גבי אגד של עץ ארז ואיזוב אם הטעם הוא משום אגד ע"ש בתו"י דשם גם כן יליף בג"ש דלקיחה לקיחה כמו בהך דסוכה דף י"ג ע"א ע"ש בתוס' ובירושלמי רפ"א דיומא ואם כן זה גופא הוה מן המנין כיון דק"ל דצריך אגד ואגד צריך ג' דוקא כמבואר בסוכה דף י"ג ע"ש וכן הדין גבי תפירה של ס"ית ותפילין צריך לתפור דוקא ולכך בזה בעי גידין וכעין גבי בית יד של בגדי כהונה המבואר ביומא דף ע"ב ע"ב דע"כ צריך לעשותן בפ"ע ולחברן כמבואר שם וכמו הולכה לדין וזהו ג"כ הך דין דשבת דף קל"ה ע"א גבי ערלה כבושה ע"ש ור"ל אם צריך לחתוך הערלה או צריך שיהיה גלוי או צריך שלא יהיה הערלה וכיון דנכבשה אף דנגלית מ"מ לא חתך ועיין ביבמות דף ק"ב ע"א מה דבעי שם אם צריך חליצה או גלויא כרעא ונ"מ כגון אם נשאר הרגל מכוסה ולהיפך נ"מ אם שרפה המנעל ע"ש וזה הדין ג"כ גבי מילה ב' ערלות עיין שבת דף קל"ה ע"ב וביבמות דף ע"ב ע"ב ור"ל לענין דחיית שבת דנחתך אך לא נתגלה ולחתוך ב' פעמים לא מצינו ועיין בזבחים דף י"ח ע"ב ובמנחות דף ל"ז ע"ב דאף דמרבינן בעל ה' כנפים זה רק דמ"מ יש בו ד' אבל להטיל ציצית גם להכנף החמישי זה לא ויהי נ"מ גבי ב' ערלות אם היה האחד נולד מהול והאחד חתך אם די בזה ובזה אי"ש הך דיבמות דף ע"א ע"א גבי נולד מהול מה

דמצריך קרא לזה ועייש דף ע"ב ע"א וכ"כ
בזה" עיייש בארוכה. ובכ"מ.

לקו"ש ח"ג ע' 759 ואילך "די ערקלערונג
אין דעם: תוכן מצות מילה איז צוויי
ענינים. איין ענין איז, אז די מצוה
באשטייט אין דער איין מאליקער פעולה,
אין דעם מל זיין דעם בשר הערלה; א
צווייטער ענין - אויסער דער פעולת המילה
איז דא א פעולה נמשכת [אז דער מענטש
זאל זיין אן אדם מהול; אויך - ער זאל ניט
זיין קיין ערל]. פון דעם וואס דער רמב"ם
פסקינט, אז "המושך ערלתו" גייט אריין
אין דעם כלל פון "המפר בריתו של אברהם
אבינו", איז א רא"י אז די מצוה איז ניט
בלויז דאס איינמאליקע מלזיין, נאר אויך
אויפטאן אז דער מענטש זאל זיין א מהול (-
ניט קיין ערל). און דערפאר ווען ער איז
"מושך ערלתו", ער טוט א פעולה אויף
מבטל זיין פעולת המילה, צעשטערט ער
דערמיט דעם בריתו של אברהם אבינו"
עיייש בארוכה. ועוד.

**40) ועד שפועל שלא נק' ערל אח"כ,
דמשוך מותר לאכול בתרומה אע"פ שנראה
ערל וערל אסור לאכול בתרומה (יבמות עב,
א "א"ר הונא דבר תורה משוך אוכל
בתרומה ומדבריהם גזרו עליו מפני שנראה
כערל, מיתבי משוך צריך שימול מדרבנן
ודקארי לה מאי קארי לה הא צריך" עיייש
בארוכה.**

רמב"ם הל' תרומות פ"ז ה"י "משוך מתר
לאכל בתרומה ואף על פי שנראה כערל
ומדברי סופרים שימול פעם שניה עד
שיראה מהול".

41) ראה צפע"נ הל' שחיטה פי"ד ה"א
"מצות עשה כו'. עיין בתו"כ פ' אחרי
דמרבה גם נשים במצות כיסוי. והנה עיין
כאן דף פ"ח ע"ב דכיסוי לא הוה אלא
הכשר מצוה ועיין תוס' יבמות ד' ק"ד ע"א
דלגבי כיסוי בעפר לא שייך גדר מאיס
והטעם דלפי מה דמשמע מדברי הגמ' ד'
פ"ח ע"א גבי אזהרה לבני ישראל משמע כך
דהוה ב' דינים על מי ששחט עליו מצוה
לכסות ועל אחרים עליהם החיוב שלא יהיה

גלוי ועיין תוס' שבת דף כ"ה ע"ב דמביאין
ראיה לענין ברכה מכיסוי דכיסהו הרוח
פטור מלכסות אך שם הטעם משום דליכא
דס מה לכסות ועיין בהך דכריתות דף ד'
ע"ב דמצריך קרא יתירא לדס כיסוי דחייב
כרת ע"ח ברש"י דהוה אמינא דבטל ממנו
תורת דס

אך י"ל דזה רק היכא דעשה מה שהתורה
צותה לו ועיין כאן דף פ"ג ע"ב מה דאמר
שם דלגרור הדם מעל המזבח שאני התם
משום דשם דס נשאר עליו אף לאח"כ עיין
תוס' זבחים דף מ"ג ע"א דדס לא הוה לחמו
של מזבח ולא פקע ממנו כו' ועי' תוס'
מנחות ד' ו' ע"ב ד"ה שהרי דס ניכר אף
לאח"כ ונ"מ לר"מ דס"ל דגם שחיטה
שאינה ראויה חייב בכיסוי אם גבי דס של
צפור מצורע צריך לכסות אח"כ כיון דצריך
שיהיה הדם ניכר במים כמבואר בסוטה דף
ט"ז ע"ב, אך י"ל דגם זה יש עליו שם
קדשים, אך כך דלמי ששחט דעליו מצוה
לכסות י"ל בו דאף אם כסהו הרוח יש עליו
חיוב לגלותו ולחזור ולכסותו אבל באחר
דרך החיוב שלא להיות גלוי כיון דכעת אינו
גלוי לא איכפת לן והך דדף פ"ג ע"ב גבי
שחט חיה ואח"כ בהמה ע"ש בתוס' מה
דמקשים דאמאי לא יגררו ועיין בהך
דסוטה ד' מ"ה ע"א גבי מין במינו הוה
טמון ע"ש וצ"ל דס"ל לחלק בין היכא
דדחיא בידים דאז נדחה המצוה ובין היכא
דממילא דאז י"ל דגבי מי ששחט צריך
לגלות ולכסות ועיין בהך דכאן דף קל"ט
ע"א גבי שחטה ואח"כ הקדישה כו' חייב
וכאן בדברי רבינו בהל' ג' גבי הקדיש הדם
דמשמע דהחיוב הוא רק משום שכבר
נתחייב ולא מצי לאפקועי המצוה ממנו אבל
בלא זה פטור אף דשם לא שייך הך טעמא
דחולין דף פ"ד משום העמדה והערכה ועיין
בירושלמי ספ"ה דיומא אם המקדיש דס
לבדה"ב אם יש עליו דין מעילה מה"ת ע"ש.

ובאמת משמע מלשון התוספתא דמשום
קדושת הדם בלבד ג"כ צריך שיפקע מצות
כיסוי, רק דגבי דס דקדשי מזבח ומשום
דקיי"ל דלא נהנין ולא מועלין, וגבי שחוטי
חוץ עיין בתוס' כאן דף פ"ד ד"ה מה וזה
דוחק לומר דלר"מ יהיה באמת קדשי בה"ב

וכ"מ גבי כיסוי הדם גבי כיסהו הרוח דכל זמן דאינו מגולה אין צריך לגלותו ולכסותו, ועי' בתוס' שבת דף כ"ה ע"ב ועיקר הגדר כבר כתבתי בזה אם קיום המצוה דכיסוי הדם בזה שהוא כוסהו או המצוה שלא יהי מגולה, ועי' בחולין דף פ"ט ע"ב כל מה דמכתת וכבר כתבתי בזה דזה הנ"מ בין השוחט עצמו לאחר, וגם נ"מ אם בשביל הדם או בשביל הנישחט ונ"מ ג"כ גבי שחט עוף של אחר על מי הוא מצות כיסוי, ועי' חולין דף קל"ט גבי שחט ואח"כ הקדיש, ובתוספת' וברמב"ם פי"ד מהל' שחיטה נקט הקדיש את הדם כו' ועי' בגמ' דף פ"ז ע"א דמביא שם שני ברייתות חדא נקט מי ששפך הוא יכסנו ובאי"ד נקט מי ששחט הוא יכסנו ונ"מ כיון דמבואר בחולין דכ"ט ובסוטה דט"ז וזבחים דכ"ה דעיקר דם הוא מהוורידין, וא"כ הכיסוי תלי' בחתיכת הוורידין, ועי' שם בתוס' דף פ"ג ע"ב ד"ה ובמוקדשים, וכן נ"מ למה לא מוקי הגמרי' בחולין דכ"ט מה דמקשה שם תנינא חדא זימנא דילמא מייירי בציפורי מצורע, ושם ג"כ העיקר הוא הדם ובשחיטה, ועי' בתו"כ פ"י מצורע דיש מ"ד שם דהשחיט' דווקא בכהן, דעיקר הדבר הוא הדם שמן הוורידין, וכן באמת ר"ל הך דזבחים דף כ"ה ע"ב גבי קדשים דצריך שיהיו הוורידין כנגד הכלי ור"ל דצריך שיאחו הוורידין בידו וכמו מהך דסוטה הנ"ל ועי' תוס' ב"ק דף ע"ו ע"ב ד"ה כל העומד, וזבחים דף ק"י ואכמ"ל עיי"ש בארוכה.

מט, א "אך באמת י"ל דרבינו ס"ל כמבוי בירוש' פסחים פ"ז דהא דליכא טומאה בדם קדשים כמבוי בספ"א מה' מעה"ק הנ"ל זה רק בשנטמא לאחר שנכנס לאוירה של כלי, אבל קודם שנכנס לאוירה שוב חל בדם גדר השתנות ולא הוה קבלתו רק כמקבל מים אך מ"מ הך דפ"ח הל' ט' לא שייך זה ועי"כ כמ"ש ובזה אי"ש ג"כ מה דמבוי' בחולין דף פ"ז ע"א דגבי דם כסוי ממעטינן אם כסהו וחזר ונתגלה דפטור מלכסות ע"ש והגדר כך דאף דבכריתות ד"ד יש קרא לרבות שיתחיי' כרת על דם כסוי זה רק דנתרבה שיש עליו שם דם כללי אבל שישאר עליו שם דם פרטי לא ולכך הכסוי פטור דשם דוקא חיה ועוף וכה"ג כי התוס'

טעונין כיסוי אך התוס' ר"ל כך משום דשחוטי חוץ אח"כ פקע ממנו שם הקדש רק הוה איסור כמו קדשים שמתו עיין תוס' קדושין דף נ"ז ע"ב ע"ש. גם י"ל דגבי שאר איסורי הנאה אין על הדם איסור כלל כמו פרשו עיין ע"ז דף ל"ד ע"ב וי"ל דזה תליא בהך דירושלמי ספ"ה דיומא הנ"ל אין לך בו אלא כרת בלבד ועיין בסנהדרין דף נ"ט ע"א, ועיין במעילה דף י"ב ע"ב מה דמחלקים שם בין דם לפרש אך נ"ל דזה רק במי שעליו לכסות הוא א"א לבטל ממנו המצות אבל אחר דהחיוב הוא רק שלא יהיה גלוי בו אף אם הקדיש הדם אח"כ י"ל דפטור והנה י"ל דהא דמרבה נשים לכיסוי י"ל ג"כ רק להדין דצריך שלא יהיה גלוי אבל להמצוה יתמעטו מאיש ובוה א"ש מ"ש התוס' קדושין ד' ל"ד ע"א ואמאי לא הקשו מהך דביצה דף ח' ע"ב גבי כיסוי ע"ש אך כיון דאין עליהם המצוה רק אזהרה י"ל דלא דחי".

מהד"ת (ב, ב) "וגם נ"מ כל דבר שנשתנה אם מועיל השינוי רק להצורה או גם להעצם, עי' שבועי' דכ"ד ע"א עיי"ש ברש"י ותוספוי' גבי נבילה סרוחה אם פקע האיסור ממנו או פקע האוכל ממנו, או י"ל דפקע ממנו רק מין האוכל, דהיינו שאינו בשר וכדומה, ועי' בדברי רבינו בהל' טומאת אוכלי' פ"י דמי רגלים של בהמה אינה מכשירי' דהוי כמו מי פירות ועי' בכורו' ד"ז ע"ב מיא עול מיא נפיק ועל כרחך צ"ל דרק להתואר שיש במים לגבי הכשר בזה פקע מהם, אבל מ"מ מהעצם לא נשתנו. ובזה י"ל מה דמבואר בחולין דפ"ז דהיכי דכסהו לדם וחזר ונתגלה דאין צריך לכסותו ולכאורה תליא אם צריך לכסותו או שלא יהי' מגולה, אך י"ל דבאמת בכריתות ד"ד ע"ב מצריך שם קראה דדם לאחר שנתכסה יש שם דם עליו לחיוב כרת עיי"ש, אך י"ל דהריבוי הוא רק להסוג דהוא דם, אבל שם המין הפרטי דהיינו חיה ועוף פקע ממנו ולכך אין צרי' לכסותו. ועי' תוס' ב"ק דק"א ע"א גבי משקיי' היוצאי' מקליפת ערלה דעדיף מדיוצאי' מהפרי עצמו ע"ש".

לה, רע"ג [ושם השמטה לדף לג, ד לענין מצות מילה] "וכה"ג מבואר בחולין דף פ"ז

42) עי' צפע"נ שם מחולין פז, א גבי דם כיסוי ממעטינן כסהו ונתגלה פטור מלכסות.

ובכריתות (ד, סע"ב) צריך קרא לרבות דם כיסוי לכרת וז"ל שם: "מר רבא שלש כריתות האמורות בדם למאי אחת לדם חולין ואחת לדם קדשים ואחת לדם התמצית, הניחא לר' יהודה דתניא דם התמצית באזהרה ר' יהודה אומר בכרת. . . אלא אימא אחד לדם חולין ואחד לדם קדשים ואחד לדם כיסוי, ואמר רבא חמשה לאוין האמורין בדם למה אחת לדם חולין ואחת לדם קדשים ואחת לדם כיסוי ואחת לדם איברין ואחת לדם התמצית" עיי"ש.

עיי"ש (במהד"ת) מה שכתב שנשאר שם דם כללי ולא דם פרטי כו'.

אבל י"ל דמזה שצריך קרא יתירה מוכח (לא רק שנתקיים מצותו בפעולת הכיסוי אלא גם) שע"י עצם פעולת הכיסוי נתבטל ממנו תורת דם בכלל ולכן צריך קרא מיוחד שדם כיסוי בכרת. וראה צפע"נ הל' שחיטה שם.

43) ראה צפע"נ (מהד"ת שבהערה 24. ובכ"מ. הובאו במפענצ"פ פ"ו ס"ד) "אם המיתה גורמת הטומאה או מה שאין בה במה לטהר וכו'", "אי המיתה עושה הטומאה או חיים עושין הטהרה".

אבל צ"ע אם יש לפרש עפ"ז השאלה באשתו של לוט. ואכ"מ.

44) לכאורה זהו רק לאופן הב' בנסים (דלעיל סעיף ה'), ולא לאופן הא' שם דנעשה טבע אחר, דלפי"ז לכאורה אינו שייך בזה טומאה. אבל י"ל גם לאופן הא', דכיון שבחומר זה הי' פעולת סילוק הנשמה (ראה זח"א קח, ב' ונתבט אשתו מאחריי, מאחריה מבעי ליה, אלא מבתר שכינתא. רבי יוסי אמר מבתריה דלוט, דמחבלא אזיל אבתריה, וכי אבתריה אזיל, והא הוא שדר ליה, אלא בכל אתר דהוה אזיל לוט אתעכב מחבלא לחבלא, וכל אתר דאזיל כבר ושביק לאחוריה הוה מהפך ליה

חולין דף קכ"ו ע"ב החילוק גבי ביצת השרץ בין טומאה לאיסור מחמת דשם פרטה התורה דוקא ח' שרצים ועי' בתוס' חולין דף ע"ד ועי"ה גבי חלב ג"כ כה"ג ורש"י חולין דף ע"א ע"ב דלכך לא מהני שחיטה גבי בן ח' משום דהתורה פרטה מבקרך וצאנך ואף דבגמי שבת דף קל"ו אמר שם דהוי בגדר מת ר"ל דהצורה שיש בו דשייך בה שחיטה מתה ממנו ונתבטלה וכן גבי מילה שם ר"ל דתואר של זכר נתבטל ממנו דהרי גם בן שמונה כל זמן שהוא חי אינו מטמא ויש בו דין אבר מן החי ועי' בספרי פר' חוקת בהך מחלוקת אם דם של בן ח' מטמא" עיי"ש בארוכה.

נה, סע"ד "ובהל' שגגות גבי כרת וקרובן גם שם כה"ג צריך דווקא ככותבת כמבוי בדברי רבי שם פ"ו ה"ד ובכריתות דף י"ד אם כן לפי זה נימא דגם אם נזיר שתה ביו"כ יין יהא פטור מכרת כיון דזה תליא בהאדם וצ"ל דנ"מ דגבי תרומה האיסור הוא בפרט לא כללי והרי כהן אוכל בתרומה ועי' מה שכי' התוס' שבת דקכ"ז ע"ב ולכך אזלי בתר הפרט מה שא"כ גבי יו"כ כיון דזהו איסור כללי אף דתליא בהאדם לא אזלינן בתר פרט רק בתר כלל וכה"ג מצינו בהך דחולין דפ"ז דגבי כסוי הדם ממעטינן גבי כסהו ונתגלה והגדר דהרי מבוי בכריתו ד"ד ע"ב דצריך קרא לרבות גבי דם כסוי שחזר ונתגלה שחייבין עליו כרת ולא אמרי' דכיון דהתורה צותה לכסותו נתבטל מגדר דם ע"ש אך רק לא נתבטל מהסוג של דם אבל מגדר של מין פרטי גבי מצות כיסוי דרק דם חיה ועוף בזה נתבטל השם מהם וכה"ג כתבתי בהל' חמץ גבי מת שנשרף ושלדו קימת דיש נ"מ בין טומאת אהל לטומאת מגע ומשא דשם הפרטי ניטל ממנו וכה"ג כי' התוס' בחולין דף קכ"ו ע"ב גבי ביצת השרץ וגבי חלב דכל היכא דפרט לנו רק מינים אז י"ל דכ"ז שאין הצורה שלו כמו שהוא אין עליו זה השם וכה"ג כי' רש"י בחולין ע"ב דלכך לא מהני שחיטה לולד בן ח' משום דעדיין אין עליו שם בקר וצאן ואף דבשבת דקל"ו אמר הטעם משום דהוי כמת ר"ל דהצורה הפרטית שיש עליו מתה דהרי אינו מטמא ויש בו דין אבר מן החי" עיי"ש בארוכה).

מחבלא. ובגין כך אמר ליה אל תבט אחרוך דהא אנא אחבל בתרך, ועל דא כתיב ותבט אשתו מאחריו וחמת מחבלא. כדין ותהי נציב מלח. דהא בכל זמנא דמחבלא לא חמי אנפוי דבר נש (נ"א אחמי אנפי לכר נש) לא מחביל ליה. כיון דאתתיה אהדרת אנפאה לאסתכלא אבתריה מיד ותהי נצב מלח".

ראב"ע וירא יט, כו "נציב. כטעם מצבה כי נשרפו עצמי בגפדית והיתה עם מלח כי כן כתוב גפרית ומלח וגוי כמהפכת סדום. גס זה הפסוק יורה שנמלטה צוער גם כן אמד המלאך". **ולהעיר מתרומת הדשן שם) נשאר בזה גדר טומאה.**

משא"כ בהנ"ל דנשרף ונתבלבל צורתו שפקעה הטומאה שהרי אי"ז הגוף שהי בעת סילוק הנשמה. וראה תוד"ה מישאל (סוכה כה, רע"ב "דתניא ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגוי אותם אנשים מי היו נושאי ארונו של יוסף היו דברי רבי יוסי הגלילי, רבי עקיבא אומר מישאל ואלצפן היו שהיו עוסקין בנדב ואביהוא רבי יצחק אומר אם נושאי ארונו של יוסף היו כבר היו יכולין ליטהר אם מישאל ואלצפן היו יכולין היו ליטהר, אלא עוסקין במת מצוה היו"ו) וז"ל בתוס' שם: "ואי"ת ולמאן דאמר פרק ד' מיתות (סנהדרין דף נב.) דשריפה ממש הואי שנשרפו גופיהן וכן נמי דריש בתורת כהנים אקרא דותאכל אש אותם אמאי נטמאו וי"ל דשמא שלדן היתה קיימת כאילו נשרפו על גבי קטבלא כדאמר פרק המפלת (נדה דף כז:): מת שנשרף ושלדו קיימת טמא".

אבל ראה שו"ת צפע"נ (ירושלים תשכ"ה) סי' נה "ע"ד אותם המרשים לשרוף גופם לאחר מיתתם האיך יש לנהוג בקבורתם. . . מכתבו קבלתי ושלטו בו זרים הנה בגדר אנשי בליעל השורפין המתים הנה זה ודאי אף דבלשון התוס' חולין דף קכ"ה ע"ב כתבו רק דאין דרך ועיין בירושלמי כתובות פ"א דמבטלין כל הצוואה שלו וכיון דמבטלין ממנו מ"ע של קבורה ועיין נזיר דף מ"ג ע"ב ועירובין דף ל' ע"א דא"א לחתכו והך דנדה דף כ"ח ע"א יש נ"מ בין מת שנשרף דכבר חל עליו גדר מת אז שלדו

קיימת טמא מה"ת ורק באוהל ורבנן לשיטת התוס' ובין חי שנשרף דעדיין לא חל עליו ולא הוה לו שה"כ לטומאה וכן מבואר ברמב"ם ה"ל טומאת מת פ"ב ה"ט וה"י ופה"מ באהלות" עיי"ש בארוכה.

ולהעיר מאיסור שנשתנה שפקע איסורו (רא"ש ברכות פ"ו סל"ה "וה"ר יונה ז"ל פ"י דאפשר ליתן בו טעם להתיר ולומר דפירשא בעלמא הוא אע"פ שמתחלה היה דם לא חיישינן להכי דבתר השתא אזלינן שהרי הדבש אם נפל בו חתיכה של איסור ואע"ג שהאיסור נימוח בתוך הדבש כיון שדרך הדבש להחזיר הדבר הנופל לתוכו דבש כמו דבש דיינינן ליה ומותר הכא נמי אע"פ שמתחלה היה דם כיון דיצא מתורת דם בתר השתא אזלינן ואע"פ שנותן טעם לשבח בתבשיל ונראה דהא אפילו ראייתו צריכה ראייה" עיי"ש) - **ראה מי נדה לנדה כאן** [אינו נעתק מפני האריכות]. **ועוד.**

45) בחדא"ג כאן "בחכמת היצירה וטבעית וקראום דברי בורות לפי שהם נטו לטעות בהם כדעת הפילוסופים" [נעתק לעיל הערה 28].

46) מ"ב ד, לד-לה "ויעל וישכב על-הילד וישם פיו על-פיו ועיניו על-עיניו וכפיו על-כפו ויגהר עליו ויחם בשר הילד: וישב וילך בבית אחת הנה ואחת הנה ויעל ויגהר עליו ויזורר הנער עד-שבע פעמים ויפקח הנער את-עיניו".

47) ראה זח"ב מד, סע"ב "ויאמר לגחזי חגור מתניך וקח משענתי בידך ולך. והא אוקמוה ואסתלק ניסא מניה. חי יי' וחי נפשך אם אעזבך, אמאי כיון דגחזי הוה אזיל. אלא היא ידעת ארחוי דההוא רשע דגחזי, דלאו איהו כדאי דישתכח ניסא על ידוי. וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וגו'. אמאי, אלא דאשגח אלישע וידע דאתרא (דאתתא הוא) דא הוא דגריס, דאתקשר ביה השתא. וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו, לקשרא ליה באתרא אחרא עלאה, אתר דחייך אשתכחו ביה. ולא יכיל לאעקרא ליה מאתר דאתקשר ביה בקדמיתא, אלא אתער רוחא חדא מלעילא, ואתקשר בהאי

אלא מיד מחשבה מיהא תפיק" עיי"ש
בארוכה). ואכ"מ.

(51) להעיר מזח"ג ריז, א (בנוגע לפנחס)
"רבי שמעון הוה יתיב ולעי בפרשתא דא,
אתא לקמיה רבי אלעזר בריה, אמר ליה,
נדב ואביהוא מאי עבידתיהו בפנחס. אי לא
הוה פנחס בעלמא כד מיתו, ובתר אתא
לעלמא ואשלים דוכתייהו שפיר. אבל פנחס
בעלמא הוה, (ס"א וסגן קאי) ונשמתייה ביה
בקומא קאי. אמר ליה ברי, רזא עלאה
הכא, והכי הוא. דבשעתא דאסתלקו מן
עלמא, לא הוו מתטמרון תחות גדפי טנרא
קדישא. מאי טעמא. בגין דכתיב, (במדבר
גי: ד') ובנים לא היו להם, דאזעירו דיוקנא
דמלכא, דהא אינון לא אתחזון לשמשא
בכהונה רבה. בשעתא דקני פנחס על ברית
קדישא, ועאל בגו כמה אוכלוסין, וסליק
לון, לגייפין על רומחא, לעיניהון דכל
ישראל. כד חמא שבטא דשמעון בכמה
אכלוסין דאתו לגביה, פרחא נשמתייה מניה,
ותרין נשמתיין דהוו ערטיראין בלא דוכתא,
אתקריבו בה, ואתכלילו כחדא, ואתהדרת
נשמתייה, כלילא רוחא, דאתכליל בתרין
רוחין, ואתתקפו ביה, כדין רווח דוכתייהו,
למיהוי כהנא (רבא) מה דלא (אתחזו) מן
קדמת דנא. ועל דא כתיב, (איוב ד': ז') זכר
נא מי הוא נקי אבד, דלא אתאביד בההיא
שעתא, ולא אביד רוחיה כד פרחא מניה.
ואיפה ישרים נכחדו. אלן בני אהרן,
דאתהדרו לעלמא, מה דאבד בחייהון. ועל
דא כתיב ביה בפנחס בן בן, תרי זמני. פנחס
בן אלעזר בן עיי"ש. ואכ"מ.

**(52) ראה לשון רש"י נדה שם "מי חשוב
כמת" וז"ל שם ד"ה בן השונמית: שהחיה
אלישע מהו שיטמא לאחר שהחיהו מי
חשוב כמת.**

**(53) ואי"ז תלוי בשאלה הא' (ס"ו) אם
סילוק הנשמה פועל הטומאה או זה שהוא
גוף מת, כי גם לאופן הא' י"ל שביטול
הפעולה שע"י סילוק הנשמה הוא לא רק
ע"י החזרת נשמתו בפועל, ולאידך גם אם
נאמר דגוף מת הוא המטמא, י"ל דגם
לאחר שהחיי "חשוב כמת", ע"ד משנ"ת
לעיל בכיסוי דם דלאחר שנתכסה חל עליו**

אתר, ואתיב ליה נפשיה. דאי לאו הכי לא
הוה קאים לעלמין. ויזורר הנער עד שבע
פעמים, ולא סליק יתיר, כמה דאת אמר
(תהלים צ) ימי שנותינו בהם שבעים שנה".

**(48) ראה רלב"ג "וישם פיו על פיו. כאילו
רצה שישפע חיות לנער מאברי אלישע והנה
עשה זה אחר התפלה"**

**ומצו"ד "פיו על פיו. כאילו ישפיע מן החיות
שבאיבריו, אל איברי הנער" מ"ב שם, לד:
כאילו רצה שישפע חיות לנער מאברי
אלישע כו'. אבל הם פירשו עד"ז גם בבן
הצרפית.**

**(49) מ"א יז, כא-כב "ויתמדד עלהילד שלש
פעמים ויקרא אלהי ויאמר ה' אלקי תשב
נא נפשיהילד הזה עלקרבו: וישמע ה' בקול
אליהו ותשב נפשיהילד עלקרבו ויחיי".**

**(50) ע"ד אתי דבור ומבטל דבור מעשה
מבטל מעשה אף שהוא לאחר כדי דבור
ולאחר עשיית המעשה (ראה קידושין נט,
א ואילך "וכן האומר לאשה התקדשי לי כו'
לא בא אחר וקידשה בתוך שלשים מהו רב
ושמואל דאמרי תרוייהו מקודשת ואע"פ
שנתאכלו המעות. . לא בא אחר וקידשה
וחזרה בה מהו ר' יוחנן אמר חוזרת אתי
דיבור ומבטל דיבור ריש לקיש אמר אינה
חוזרת לא אתי דיבור ומבטל דיבור,
איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש ביטל אם עד
שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה והא
הכא דדיבור ודיבור הוא וקאתי דיבור
ומבטל דיבור שאני נתינת מעות ליד אשה
דכי מעשה דמו ולא אתי דיבור ומבטל
מעשה, איתיביה השולח גט לאשתו והגיע
בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט
שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל והא נתינת
גט ליד שליח דכי נתינת מעות ליד אשה דמי
וקתני הרי זה בטל. . איתיביה ר"ל לר'
יוחנן כל הכלים יורדין לידי טומאתן
במחשבה ואין עולים מידי טומאתן אלא
בשינוי מעשה, מעשה מוציא מיד מעשה
ומיד מחשבה מחשבה אין מוציאה לא מיד
מעשה ולא מיד מחשבה בשלמא מיד מעשה
לא מפקה דלא אתי דיבור ומבטל מעשה**

הגדר דדם כיסוי ולא בטלה ממנו אף לאחר שנתגלה (ראה צפע"נ דלעיל הערה 41).

ויתירה מזו י"ל (כנ"ל הערה 42) דבטלה ממנו תורת דם. ויומתק עפ"י צד הב' בצפע"נ (הנ"ל הערה 43) דעיקר הטומאה הוא מחמת זה שאינו חי. וראה אוה"ח ריש פרשתנו.

(54) להעיר מתוד"ה פרה הא' (ב"ק עז, א) - בסופו "וי"ל דכל העומד לעשות לא אמר דכעשוי דמי אלא באוכל האסור להיות כמותר וקרינן ביה אוכל. שאתה יכול להאכילו לאחרים אבל לא מהני לשאין אוכל כמו ב"ח ליחשב כאוכל אע"ג דהוה מהני על האוכל כגון נותר ופרה ליחשב כעפרא אי לאו דמכשר להו חיבת הקדש מידי דהוה אבן פקועה ודגים שהן מותרין בלא שחיטה ואפ"ה חיותן מטהרתן לרבנן דפליגי אר"י יוסי הגלילי בפי' בהמה המקשה".

ד"ה הואיל (חולין פא, סע"ב) "וי"ל דאפילו נשחט לא אמר כזרוק דמי עד שיתקבל בכוס כ"ש כשעדיין לא נשחט ומיהו שעיר המשתלח קשה לר"י שיטמא מחיים טומאת אוכלין למאן דשרי אברים בהנאה לרבי שמעון דכיון דעומד לדחות לצוק כדחוי דמי וי"ל מידי דהוה אבן פקועה ודגים שהן מותרין בלא שחיטה ואפילו הכי חיותה מטהרתה לרבנן דפליגי ארבי יוסי הגלילי בפרק בהמה המקשה" - בסופו: חיותן מטהרתן.

וראה צפע"נ תרומות ע' 72 "והנה בנדה דף נ" ע"ב גבי הך דמחשבת חיים לא הוי מחשבה פליגי שם רש"י ותוס' אי משום דלא מהני מחשבת אוכלין לקבלת טומאה רק בשעה שיש עליו גדר טומאה. כן ס"ל לרש"י ור"ל דכ"ז שהיא חיה החיות שלה מטהרה כמו בן פקועה ע' חולין דף ע"ה גבי דגים ותוס' שם דף פ"א ע"ב ודף קכ"ח ע"א גבי יד וכ"מ ובהך מחלוקת דשם דף ט' גבי בהמה בחייה אי שייך בה חזקת טומאה וע' רש"י מנחות דף ק"א ע"ב ד"ה ועוד וזה תליא בהך דזבחים דף ק"ה אי מטמא טומ"א ובאמת זה תליא בטומאת נבילה אי

הטומאה שלה משום שאינה חיה או משום שהיא מתה וע' חולין דף קכ"א ע"ב גבי יצאה מכלל חיה ולכלל מתה לא באה. הרי חזינן דמיתה היא גדר פעולה ולא העדר" עיי"ש. ועוד (נעתק במפענצ"פ שם ס"ג).

(55) פסחים לג, ב "אמר ליה רב חסדא, מאן ציית לך ולרבי יוחנן רבך, וכי טומאה שבהן להיכן הלכה, אלמא קא סבר: משקין מיבלע בליעי. וכיון דאיטמו ליה אוכלא, איטמו ליה משקין" עיי"ש.

(56) דר"כ פיסקא ד' (פרה) "גוי אחד שאל את רבן יוחנן בן זכאי אי ליה, אילין מיליא דאתון עבדין נראין כמן כשפים, מביאין פרה ושוחטין אותה ושורפין אותה וכותשין אותה ונוטלין את אפרה ואחד מכס מטמא למת ומזין עליו שתיים שלש טיפים ואומרין לו טהרתה. . וכיון שיצא אמרו לו תלמידיו ר' לזה דחיתה בקנה לנו מה אתה משיב, אי להם חייכם לא המת מטמא ולא המים מטהרים אלא גזירתו של הקב"ה הוא, אי הקב"ה חוקה חקקתי גזירה גזרתי ואין אתה רשאי לעבור על גזירתי זאת חוקת התורה".

פסיקתא רבתי פי"ד, יד "גוי אחד שאל את רבן יוחנן בן זכאי אמר אילין מילין דאתון עבדין נראין כמן כשפים מביאין פרה ושורפין אותה (וכובשין) [וכותשין] אותה ונוטלין אפרה אחד מכס מטמא למת ומזין עליו שתיים שלש טיפין ואומר טהרת אמר לו לא נכנסה רוח תזזית באותו האיש מימך אמר לו לאו ולא ראית מה עושים לו מביאין עיקרין ומעשנים תחתיו ומרביצין עליו מים והיא בורחת אמר לו ולא ישמעו אזנך מה שפיך מדבר כך רוח הזו רוח טומאה היא דכתיב וגם את הנביאים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ (זכריה י"ג ב') וכיון שיצא אמרו לו תלמידיו ר' לזה דחית בקנה ולנו מה אתה משיב אמר להם לא המת מטמא ולא המים מטהרים אלא גזירתו של מקום היא אמר הקב"ה חוקה חקקתי וגזירה גזרתי אין אתה רשאי לעבור על גזירתי".

כל רוח ורוח בגוף בשר איש, שני תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה".

זח"א קכו, א (מהנ"ע) "ומה אם בעולם הזה שהוא הבל והגוף שהוא טפה סרוחה נכנסת בו אותה הנשמה. לעתיד לבא שיצרפו כולם ויהיה הגוף מובחר בקיום ותשלום יותר, אינו דין להכנס אותה הנשמה בו בכל התשלומין והעלויין שבה. אמר רבי אחא אותה הנשמה (בו בכל התשלומין והעלויין שבה) ממש ואותו הגוף ממש עתיד הקדוש ברוך הוא להעמידן בקיומן לעתיד לבא, אבל שניהם יהיו שלמים בתשלום הדעת להשיג מה שלא השיגו בעולם הזה" עיי"ש.

קל, סע"ב "וההוא גופא ממש וההיא נשמתא ממש זמין קודשא בריך הוא לאתבא לעלמא כמלקדמין ולחדתא אנפי עלמא הדא הוא דכתיב, (ישעיהו כ"ו: י"ט) יחיו מתיד נבלתי יקומון. וההיא נשמתא ממש גניזא קמי קודשא בריך הוא ותבת לאתרה כפום ארחאא כמא דאת אמר והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה. ולזמנא דזמין קודשא בריך הוא לאחייא מתייא, זמין איהו לארקא טלא מרישיה עלייהו, ובההוא טלא יקומון כלא מעפרא". **ובכ"מ.**

58) אהבת ציון דרוש ח' (מהנוב"י) "שלהי מסכת נדה (ס"ט ע"ב - ע"ב), ת"ר שתיים עשרה שאלות שאלו אנשי אלכסנדריא את ר"י ב"ח. . . מתים לעתיד לבוא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין, א"ל לכשיחיו נחכים להון, איכא דאמרי לכשיבוא משה רבינו עמהם, ויש לחקור למה לא שאלו בן השונמית אם הוא עצמו היה צריך הזאה כמו ששאלו במתים לעתיד לבוא, וכן במתים לעתיד לבוא לא שאלו אם מטמאים רק שאלו אם צריכין הזאה, ועיין בתוס' ובמהרש"א בחידושי אגדות שם.

והנה זה ודאי מה דלא שאלו במתים לעתיד לבוא אם מטמאים משום שכבר פשט להם בבן השונמית שמת מטמא ואין החי מטמא ולכן היה פשוט להם דבר זה גם במתים לעתיד לבוא, אבל היו מסופקים אם נשארה

וראה רמב"ם סוף הל' מקואות "דבר ברור וגלוי שהטמאות והטהרות גזרות הכתוב הן. ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו. והרי הן מכלל החקים. וכן הטבילה מן הטמאות מכלל החקים הוא שאין הטמאה טיט או צואה שתעבר במים אלא גזרת הכתוב היא והדבר תלוי בכונת הלב. ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא החזק כאלו לא טבל. ואף על פי כן רמז יש בדבר כשם שהמכון לבו לטהר כיון שטבל טהור ואף על פי שלא נתחדש בגופו דבר כך המכון לבו לטהר נפשו מטמאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות. כיון שהסכים בלבו לפרש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור. הרי הוא אומר (יחזקאל לו כה) "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גוליתכם אטהר אתכם". השם ברחמיו הרבים מכל חטא עון ואשמה יטהרנו אמין".

57) סנהדרין צא, ב "אמר ליה אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה חטאת שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כצפור. לימים בא בעל פרדס אמר להן בכורות נאות היכן הן אמר לו חיגר כלום יש לי רגלים להלך בהן אמר לו סומא כלום יש לי עינים לראות מה עשה הרכיב חיגר על גבי סומא ודן אותם כאחד, אף הקב"ה מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד שנאמר (תהלים נ, ד) יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדין עמו זה הגוף". **(וראה שם סע"א "גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין")**.

פדר"א פל"ד (קרוב לסופו) "ר' עזריה אומר, כל הנפשות בידו של הב"ה הם, שני אשר בידו נפש כל חי. למה הדבר דומה, לאחד שהיה מהלך בשוק ומפתח בידו, כל זמן שהמפתח בידו כל ממונו בידו, כך הב"ה מפתח של בית הקברות ומפתח אוצרות הנשמה בידו, לעתיד לבא הב"ה פותח את הקברות ופותח את אוצרות הנשמה ומחזיר

כעפר בודאי שאין לו שום קנאה כי הקנאה והתאוה והכבוד קשורים זה בזה ואם הוא כעפר ואינו מבקש גדולה וכבוד ועושר ממילא אין לו קנאה, ובה קל וחומר במיתתי שיש לי ע"י זה קולא וחומר במיתתי, קולא שאין עצמותיו מרקיבין וחומר ששאר קיים מבנין הראשון ונשאר עליו טומאת מת" עיי"ש בארוכה.

שו"ת חת"ס יו"ד סי' שלו "והנה בנדה ע' ע"ב תוס' ד"ה מתים לעתיד לבוא שהקשו מ"ט לא שאלו על בן השונמית אי צריך הזאת ג' וז' ולפי הנ"ל י"ל דבבן השונמית פשיטא להו דבעי הזאה דנהי דבחיותו אינו מטמא עוד דמת מטמא ואין חי מטמא מ"מ איהו גופיה טמא דבשעה שהחיהו נגע בעצמו במותו ובעי הזאה כטמא מת ועיי' כיוצא בזה משנה א' פ"ג דטהרות קרשו הרי אלו שניים דבשעת שנקרשו ויצאו מטומאת משקה מ"מ הו"ל כאוכל שנגע במשקה ועיי' בחולין ע"ב ע"ב ובתוס' ד"ה בשעת פרישתן מאביהן קיבל טומאה מאביהן ע"ש היטב בכל הדיבור אבל מתים שעתידים להחיות שעתידים להיות עפר שעה אחת קודם התחי' ובטל טומאה מיני' ע"ז שאלו ואפשר שספק שלהם אי אמת הוא שנשאר עצם נסכוי ואם הוא כשעורה נמצא שמתטמאים ע"י נגיעתם בנסכוי או לא ואפשר היינו דא"ל ריב"ח לכשיחיו נחכים עליהם שאז נדע אם נשאר אותו האבר אם לא ועוד השיב להם לכשיבא משה רבינו עמהם י"ל דישאלו למשה אם הדין הזה ברור דבשעת חיותם נגעו במותן כמו בשעת פרישתן קבלו טומאה מאביהן וזה ידע מרע"ה בבירור שכך אירע בימיו בדור המדבר במתן תורה שיצאו נשמתם על כל דיבור ודיבור והקב"ה הוריד טל של תחי' והחי' אותם ואם הוצרכו אח"כ הזאה ה"ה לע"ל ותלי' זה אי מתים שלפני הדיבור מטמאי' במגע ובמשא ע"ש בתוס' דנדה ובנוזר נ"ד ע"א ד"ה או בקבר וכו" עיי"ש בארוכה. **רד"ל נדה שם. וראה חדא"ג שם באופן אחר.**

59) באהבת ציון שם "ואף אם תמצא לומר שזה מיחשב כנגיעת בית הסתרים" (וראה גם חת"ס שם שמציין לחולין עב, סע"ב. בתוס' כו' והיינו הך דביה"ס). וי"ל:

עליהם טומאתם הראשונה שהרי נגעו בעצמם ואף אם תמצא לומר שזה מיחשב נגיעת בית הסתרים מ"מ בטומאת האהל לא שייך בית הסתרים וכן בשאר טומאת קבר וגולל ודופק שנטמאו בעצמם ולכן שאלו אם צריכין הזאה שלישי ושביעי, אלא דקשיא למה לא שאלו שאלה זו על בן השונמית עצמו כשהשיב להם מת מטמא ואין חי מטמא היה להם לשאול אם היה צריך הזאה שלישי ושביעי משום טומאה שקיבל מעצמו בעודו מת וכן היה להם לשאול על מתים שהחיה יחזקאל אם היו צריכין הזאה שלישי ושביעי.

ונראה דזה הוה פשיטא בבן השונמית ובמתים שהחיה יחזקאל שצריכין הזאה שהרי נגעו בעצמם ואין לך נגיעה גדולה מזו אבל במתים לעתיד לבוא מספקא להו דהרי פנים חדשות באו לכאן דאפילו צדיקים גמורים עתידי דהו עפרא שעה אחת קודם התחיה ולא נשאר זכר מגוף הראשון כלל רק פנים חדשות באו לכאן, אבל בן השונמית לא נהפך לעפר וכן מתים שהחיה יחזקאל קרב עצם אל עצם ולא נהפכו לעפר.

אמנם עצם אחד יש באדם שנשאר ואינו חוזר לעפרא אשר ממנו עתיד להחיות כדאיתא במדרש (בראשית רבה פרשה כ"ח אות ג'), ולפי"ז אין כאן פנים חדשות לגמרי גם במתים לעתיד לבוא, אלא שמי שיש לו קנאה בלבו גם עצמותיו נרקבים כמו שאמרו חז"ל (שבת קנ"ב ע"ב) ורקב עצמות קנאה (משלי י"ד ל'), מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבין, וא"כ יציבא בארעא שמי שיש לו קנאה בלבו וגם עצמותיו מרקיבין יהיה טהור לעתיד לבא ומי שאין לו קנאה ונשארו עצמותיו קיימים יהיה צריך טהרה לעתיד ע"י הזאה שלישי ושביעי אתמהה מי יתן טהור מטמא לא אחד דהיינו כשאינו באחדות עם חבריו אז ע"י הפירוד גורם שנאה וקנאה בלבו ועצמותיו מרקיבים ולא נשאר מהגוף כלום וטהר מטומאת הגוף, ואולי יש בזה רמז הלצה במה שאמרו (ברכות י"ז ע"א) עפר אני בחיי קל וחומר במיתתי שאם אני עפר בחיי כראוי לכל אדם להיות נפשי כעפר לכל ואם הוא בעיניו

**(א) זכאן חשיב כשלש על שלש הבאות
מבגד גדול דחולין שם עיי"ש.**

**(ב) תלוי מתי נק' הנגיעה אם בשעת התחי'
או לפני'.**

**(ג) אפילו את"ל דהוי בשעת התחי' דכל
הגוף בפועל, י"ל שתלוי אם האדם נחשב
כגוף אחד או שהוא מורכב מחלקים
(האריך בזה בצפע"נ (מהדו"ת לה, א "ועי'
בירוש' פ"ו דשבת דאדם כקרקע גבי שן
והגדר הוא כבר כתבתי בזה דמחלוקת
דב"ש וב"ה בעדיות ספ"ד ובאהלות אם
אדם הוה דבר צמית או מחובר מנפרדים,
ועי' בהך דפסחים פ"ז במחלוקת גבי פסח
מקולס אם הוי כירך עבה ע"ש, וזה ר"ל
הירוש' הנ"ל דגבי קדשים לא הוה מציאות
אחת ואין בו גדר בנין כמו בכלים ולכך הוה
רק שבות משא"כ באדם הוה תיקון גמור
כמו מיפה את הקרקע וכן במלקט לבנות
מתוך שחורות ועי' במה דפליגי הגמ' שלנו
בנזיר ד"מ ובירושלמי שם גבי גלוח נזיר
דגמרא דילן ס"ל דחיי' מלקות גם על שיערה
אחת והירוש' ס"ל לחד שיטה דצריך שתי
שערות כמו גבי אם שייר שתי שערות דאז
מעכב והנה עי' בתוס' שבועות ד"ג בד"ה
ועל בסוף במ"ש שם דאפשר לקיים גבי
מצורע ע"י נכרי והוא תמוה דהא מבואר
בתו"כ פ' מצורע דהתגלחת של מצורע דוקא
ע"י כהן" עיי"ש בארוכה.**

**נו, סע"ג ואילך "עכ"פ טומאה שמטמא
הכהן הוא מטמא את צורת הבית ובאמת
גם באדם אף דהוא בגדר הרכבה מזגיות
מכ"מ יש בזה כמה סתירות אם הוא עצם
אחד כמו נקודה דבר צמות או ג"כ דברים
נפרדיי ועי' בהך מחלו' דב"ש וב"ה בעדיות
ובאהלות פ"יא ה"ג אם אדם מביא את
הטומאה ע"ש בפ"י המשני' ועי' סוכה דף
כ"א ע"ב גבי שורים ועי' בהך דיומא דנ"ד
ע"ב במחלוקת דר"א ור"י עולם מאמצעיתו
נברא או מהצדדים וכן הוה פלוגתא שם
דפ"ה ע"ב גבי בריאת האדם" עיי"ש
בארוכה.**

**שו"ת דווינסק ח"א סי' קי "באמת י"ל
דתליא בהך מחלוקת דבית שמאי ובית הלל**

בעדיות גבי אדם אם הוה הרכבה שכיניית
או מציאות אחת כלאו נפרדים כלל רק אם
חותכן, וזה מחלוקת חולין דף עג, ופסחים
דף פה וזבחים דף קח, וכ"מ בש"ס, וזה
דאמר בירושלמי כירך עבה, וכן בנזיר כן
מבואר בירושלמי גבי גלגלן, ויראה מ"ש
בזה בחיבורי ח"ו, וכן בחיבור ת"ד, ועי'
סוכה דף כא, גבי שורים עשין להגן חזינן
דס"ל דזה לא עצם אחד רק כב"ה" עיי"ש,

**קיא "כי זה כלל אדם ובהמה רק יכולים
לחלקו או אדרבה הוא גדר מורכב מפרטים,
וזה מחלוקת ב"ש וב"ה ור"ע וריה"ג, וכן
עי' זבחים דף קח ע"ב, גבי הקרבת חוץ אם
בולה בהמה ע"ש, וכן הני שכתבתי במכתב
העבר, וכן בחולין דף צח ע"ב, גבי זרוע
בשלה שלמה" עיי"ש. ובכ"מ (נעתקו
במפענ"צ ספ"ב).**

**ושם דהוי פלוגתא דב"ש וב"ה באהלות
פ"א מ"ג "סגוס עבה וכפת עבה אינן
מביאין את הטמאה עד שיהיו גבוהים מן
הארץ פותח טפח. קפולים, זו על גבי זו,
אינן מביאות את הטמאה עד שתהא
העליונה גבוהה מן הארץ פותח טפח. היה
אדם נתון שם, בית שמאי אומרים, אינו
מביא את הטמאה. ובית הלל אומרים, אדם
חלול הוא, והצד העליון מביא את הטמאה"
(ראה משנה אחרונה שם),**

**ולב"ה דהוי כמורכב מחלקים הוי כמו
בגדים הרבה מקופלים זה ע"ג זה (דמשנה
שם. ולהעיר ממהדו"ת שם סע"ד).**

**ובזה גם ר"י מודה דטמא מגע מדרס
(מנחות כד, ב "א"ר יוסי באיזה מדרס נגע
זה אלא שאם נגע בו הזב טמא מגע הזב . .
לא מסיפא מודה רבי יוסי בשני סדינין
המקופלין ומונחין זה על זה וישב זב עליהן
שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס
ומגע מדרס ואמאי לימא שבע ליה טומאה"
עיי"ש).**

**וראה בשו"ת צפע"נ שם סק"י "וזה הוי
מחלוקת חולין דף ע"ג, א. ופסחים פה, א
כו"ו והיינו גמרא הנ"ל לענין מגע בין
הסתרים (ולהעיר מתוד"ה חבורי חולין**

שם סע"א "תימה דלא משני הכי בהעור והרוטב (לקמן חולין דף קכח:) גבי חישוב עליו ואח"כ חתכו טמא ופריך טומאת בית הסתרים הוא ודוחק להעמידה כר' מאיר וי"ל דלא אמרינן כמאן דמפרתי דמו אלא היכא דעומד ליקצץ כמו הכא דאבר אסור והשאר מותר וכן בסוף כיצד צולין (פסחים דף פה.) גבי אבר שיצא מקצתו דמה שיצא אסור ומה שבפנים מותר אבל גבי אבר מן החי דהכל אסור ואין עומד ליחתך לא אמרינן כמאן דמיפרתי דמו").

וראה (בב' וג' הנ"ל) גם ערוך לנו נדה כאן ד"ה צריכין "כוונת שאלתם נ"ל דבתחיה"מ של יחזקאל כתיב שנקרב עצם אל עצמו וקרב עליהם בשר ואח"כ בא בהם הרוח וחיו ואם יהי כן גם תחיית המתים דלעתיד אז לא יטמאו כיון דחיים כאחד אבל אם בחלקי גוף אחד לאחד יבא חיים והראשונים היו חלקים מתים אזי החלקי הגוף שנגמרו בסוף וחיו נוגעין בעת שחיו בהחלקים שהי מקודם מתים ונטמא אבל אם יחיו כל האברים כאחד לא שייך זה וזה ספקם איך תהי התחיי והשיב להם לכשיחיו נחכם להם שאז נדע איך היתה התחיי ובוזה מתורץ מה שהקשו התוס' למה לא בעי הך איבעי בבן השונמית דשם לא הי ספק שהוא ודאי חי כולו כאחד שהיו גוף שלם ושב רוחו אליו והוא ודאי לא הי צריך הזאה. שוב ראיתי בשו"ת חתם סופר י"ד (סי' של"ז) שעמד ג"כ בענין זה וכתב היפך מדברי דאם חיו כאחד נטמאו שנגעו בעצמם והביא ראיי ממה דתנן טהרות (פ"ג מ"א) חזרו ונמוחו טמאים ותמהתי דאדרבה משם ראיי להיפך דהא אמרינן דדוקא אם נגע הטפה בכביצה טמא אבל אם לא נשאר כביצה טהור שאין לטפה במה יטמא הרי דלא מטמא מפני שנגע בעצמו דא"כ גם ביצה מכוון יהי טמא ולכן נלענ"ד כמו שכתבתי".

ד) ראה פיה"מ להרמב"ם ורע"ב כלים פכ"ז מ"ט "סדין שהוא טמא מדרס, ועשאו וילון, טהור מן המדרס, אבל טמא מגע מדרס. אמר רבי יוסי, וכי באיזה מדרס נגע זה. אלא אם כן נגע בו הזב, טמא במגע הזב"

יו"ד "שלשה על שלשה שנחלק, טהור מן המדרס, אבל טמא מגע מדרס. אמר רבי יוסי, וכי באיזה מדרס נגע זה. אלא אם כן נגע בו הזב, טמא מגע הזב" **דאין הלכה כר"י**

וז"ל בפיה"מ שם: "כבר קדם לך בפרק כי שהמכסה לא תטמא מדרס אבל יטמא בשאר טומאות וכאשר לקח הסדין אחרי הטמאתו במדרס ושמהו וילון נחשבהו כאילו סתרו נגע במדרס והנה יהיה ראשון ור' יוסי אמר כי כאשר נטהר לא נשאר בו טומאה כלל ואם שמהו מכסה כמו שבר כלי אחר הטמאותו אשר טהר בלא ספק והוא אמרו וכי באיזה מדרס נגע זה אלא אם כן נגע בו אחר ששמהו וילון וטמא אותו ישוב אותו ראשון. וכן אם נגע בו המשכב או אחד מאבות הטומאות כדין שאר הכלים ואין הלכה כר"י"

וז"ל ברע"ב שם פ"ט: "אלא אם כן נגע בו הזב. אם נגע הזב בוילון זה, מטמאו טומאת מגע הזב. אבל מכח טומאת מדרס שהיתה בו תחלה, אין כאן טומאה כלל. ואין הלכה כרבי יוסי"

וז"ל שם פ"י: "שלשה על שלשה שנחלק. בגד שיש בו שלשה טפחים על שלשה טפחים שנטמא במדרס הזב, ואח"כ נחלק ואין באחד מהן כדי שיעור טומאת מדרס, בהא פליגי תנא קמא ור' יוסי, דתנא קמא סבר טמא מגע מדרס, ור' יוסי סבר טהור לגמרי. אבל בגד של שלש. על שלש שפירש מבגד גדול שהיה מדרס, הכל מודים שבשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן. ואין הלכה כר' יוסי".

וכ"כ ברמב"ם הלכות כלים פכ"ג ה"ז דהוי מגע מדרס גם בבגד אחד וז"ל שם: "הבגד שארג שלשה על שלשה נטמא במדרס ואחר כך השלים את כל הבגד כלו מדרס. נטל חוט אחד מתחלתו טהר מן המדרס אבל טמא מגע מדרס והרי הוא ראשון ככלי שנגע במדרס. נטל חוט אחד מתחלתו ואחר כך השלים את כל הבגד כל הבגד טמא מגע מדרס. וכן בגד שנארג בו שלש אצבעות על שלש אצבעות ונטמא במת ואחר כך השלים

ובר"ש "שהיתה טמאה מדרס. כגון שישב עליה זב או נתלה ונשען: טמאה מדרס. עדיין היא בטומאתה כיון דקיימא שניה: טהורה מן המדרס. דאף על גב דנתקנה ראשונה קודם שנשברה שניה מ"מ טהורה מן המדרס דפנים חדשות באו לכאן כדמפרש פרק אלו קשרים (שבת דף קיב:). גבי סנדל. והך דהכא הוה מצי לאתווי התם: אבל טמאה מגע מדרס. משום דארוכה ראשונה נשברה ותיקנה שהביא ארוכה אחרת תחת שבורה וחיברה למטה ומטמאה מגע מדרס שהרי נגעה במטה מחוברת לראשונה שנתקנה וטמאה מגע מדרס: נשברה שניה טהורה. דכיון דנשברו בה שתי ארוכות לא חזיא ואע"ג דאיכא ארוכה ושתי כרעים קיימינן לה טהורה מידי דהוה אנגנב חציה או שחלקוה ולא דמי היכא דנתפרקה כולה וכולה קיימת דסופו להחזיר הפרקים ולחברה"

ורע"ב שם "ותיקנה טמאה מדרס. עדיין עומדת בטומאתה, כיון דקיימא שניה: טהורה מן המדרס. אע"ג דנתקנה ראשונה קודם שנשברה שניה. מכל מקום טהורה, דפנים חדשות באו לכאן, שלאחר שירדה לה טומאת מדרס נתחדשו לה פנים הללו ואין זו הראשונה, מאחר שכבר נתקלקל בה כדי ביטולה: אבל טמאה מגע מדרס. משום דארוכה ראשונה כשנשברה ותיקנה שהביא ארוכה אחרת תחת השבורה וחיברה למטה, נטמאת מגע מדרס, שהרי נגעה במטה הטמאה מדרס, וכי נשברה שניה דפוח מינה טומאת מדרס, אשתייר בה טומאת מגע, דכל המטה מחוברת לראשונה שנתקנה: עד שנשברה שניה טהורה. דכיון דנשברו שתי הארוכות, תו לא חזיא. ולא דמי להיכא דנתפרקה וכולה קיימת, דהתם סופו להחזיר פרקיה ולחברה"

62) וראה שבת קיב, ב "ותנן, סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה, טמאה מדרס, נפסקה שניה ותיקנה טהור מלטמא מדרס, אבל טמאה מגע מדרס. מאי לאו לא שנא פנימית ולא שנא חיצונה, לא, פנימית דוקא. אבל חיצונה מאי טהור, אי הכי, אדתני, נפסקה שניה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמאה מגע מדרס, ניפלוג בדידה: במה

עליו את כל הבגד הבגד כלו טמא מת. נטל חוט אחד מתחלתו טהור מטמא מת. אבל טמא מגע טמא מת. נטל חוט אחד מתחלתו ואחר כך השלים את כל הבגד הכל טהור. ולמה יהיה הכל טהור מפני שאמרו שלש על שלש שנתמעטה טהורה מכלום אבל שלשה על שלשה שנתמעטה אף על פי שטהרה מן המדרס הרי היא טמאה בכל הטמאות".

וראה מל"מ שם "נטל חוט אחד מתחלתו כו'. הרי"ש והרע"ב ז"ל כתבו דמתניתין אתיא כת"ק דרבי יוסי דאית ליה דשלשה על שלשה שנחלק דטמא מגע מדרס. ויש לתמוה על רבינו דלקמן דין ט' פסק כרבי יוסי דלית ליה טומאת בית הסתרים והכא פסק דהבגד טמא מגע מדרס ולכאורה נראה דהוי תרתי דסותרן ומה שתירץ לזה הרי"ב תיו"ט בפכ"ז דכלים משנה י' אין דבריו מובנים אצלי וצ"ע".

ה) אפילו לדעת הרמב"ם שם ה"ט "שלשה על שלשה שנטמא במדרס ואחר כך נחלק טהור מן המדרס ואין בקרעים אלו טמאה כלל והנם כשברי כלי שנטמא. אבל בגד שנטמא במדרס וקרע ממנו שלש אצבעות על שלש אצבעות אותו הקרע טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס שבעת פרישתו מן הבגד הגדול נטמא במגע" (ועוד) **דהלכה כר"י דהוי מגע בית הסתרים ואין טמא מגע הרי אין מוכרח ששאלתם (ותשובת ריב"ח) תהי' כפי ההלכה דוקא ויתכן שזה שאלתם ובזה השקוי"ט דהרי סו"ס הרי זה דעת ת"ק ור"מ דמגע ביה"ס טמא. וראה לקמן הערה 86 ובהנסמן שם.**

60) פרטי ענין תחה"מ ואופנה (בהבא לקמן) ראה תשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד) סי' ח' וי"א*.

(* אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' קמא ואילך. ח"ב ע' סה ואילך. המו"ל.

61) פי"ח מ"ו "מטה שהיתה טמאה מדרס, נשברה ארכה ותיקנה, טמאה מדרס. נשברה שניה ותיקנה, טהורה מן המדרס, אבל טמאה מגע מדרס. לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנשברה שניה, טהורה".

להן תקנה בשר ודם שברוחו של הקב"ה על אחת כמה וכמה".

64) ראה פרש"י ד"ה יש להם תקנה "להתיכן ולחזור ולעשות מהן כלי והא דאמרינן בחגיגה (דף טו.) ונוחין לאבדם ככלי זכוכית לא שאין להם תקנה אלא שנפסדין לשעתן ואין מתקיימין". **צפע"נ סנהדרין שם.**

65) כלים פ"ב מ"א "כלי עץ, וכלי עור, וכלי עצם, וכלי זכוכית, פשוטיהן טהורים, ומקבליהן טמאים. נשברו, טהרו. חזר ועשה מהם כלים, מקבלין טמאה מכאן ולהבא. כלי חרס וכלי נתר, טמאתן שוה. מטמאין ומטמאין באויר, ומטמאין מאחוריהן, ואינן מטמאין מגביהן, ושבירתן היא טהרתן".

שבת טז, א "דתנן כלי מתכות, פשוטיהן ומקבליהן טמאין. נשברו טהרו. חזר ועשה מהן כלים חזרו לטומאתן ישנה. ואילו גבי כלי זכוכית תנן, כלי עץ וכלי עור וכלי עצם וכלי זכוכית, פשוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין. נשברו טהרו. חזר ועשה מהן כלים מקבלין טמאה מכאן ולהבא".

66) ב"ר פכ"ח, ג "ויאמר ה' אמחה את האדם, רבי לוי בשם רבי יוחנן אמר אפלו אסטרובלין של רחיים נמחה. רבי יהודה בר סימון בשם רבי יוחנן אמר אפלו עפרו של אדם הראשון נמחה. כד דרשה רבי יהודה בצפורי בצבורא ולא קבלו מיניה. רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יהוצדק אמר אפלו לוז של שדרה, שממנו הקדוש ברוך הוא מציץ את האדם לעתיד לבוא, נמחה. אדריאנוס שחיק עצמות שאל את רבי יהושע בן חנניא אמר לו מהיכן הקדוש ברוך הוא מציץ את האדם לעתיד לבוא, אמר לו מלוז של שדרה, אמר לו מנין אתה יודע, אמר ליה איתיתיה לידי ואנא מודע לך, טחנו ברחים ולא נטחון, שרפו באש ולא נשרף, נתנו במים ולא נמחה, נתנו על הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש, נחלק הסדן ונבקע הפטיש ולא חסר כלום". **וש"נ. ולכן דוחק לפרש כבחת"ס שם ששאלתם היתה אם תשאור עצם נסכוו כו'.**

דברים אמורים שנפסקה פנימית, אבל חיצונה טהור, אמר רב יצחק בן יוסף, תהא משנתנו בסנדל שיש לו ארבע אזנים וארבע תרסיותים, שלא לשבור דבריו של רבי יוחנן" עיי"ש.

ובתוד"ה אבל שם "הקשה ה"ר שמעון אמאי טמא מגע מדרס הא שבע לה טומאה ובהקומץ רבה (מנחות כד.) בעי רבא גבי עשרון שחלקו מי אמרינן שבע לה טומאה או לאו וליכא למימר כיון שדרס עליו הזב ברגלו יחף דבא לו מדרס ומגע מדרס יחד דבבת אחת לא אמרינן שבע לה טומאה כדמוכח בהקומץ רבה (ג"ז שם) א"כ איכא פנים חדשות למגע מדרס כמו למדרס אלא על כרחך אחר שנטלה הראשונה וניתקנה בא לו מגע מדרס כמו שפירש בקונט" שנוגע בעצמו ואם כן נימא דשבע לה טומאה ולפי"ה הקונט" קמא ניחא דאפילו נפסקו שתי אזניו טמא מגע מדרס ומפרש ה"ר שמעון דלא אמרינן שבע לה טומאה כשהטומאה באה לו מגופו כמו הכא שטומאת מגע באה לו שנוגע בעצמו כדפי" בקונטרס ולפירושו אתיא כרבי מאיר דאמר טומאת בית הסתרים מטמא דמה שנוגע בעצמו טומאת בית הסתרים היא וזהו דוחק דבפי" בהמה המקשה (חולין דף עב:) ובפי" העור והרוטב (חולין דף קכט:) פריך בפשיטות טומאת בית הסתרים היא משמע דלא קי"ל כר"מ ובפרק שני דעירובין (דף כד.) פירש בקונטרס דבשעת פרישתו דאוזן קיבל טומאה מאביו ואין נראה דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:) אמרינן דבעינן דבאות מבגד גדול ונראה לר"י כשתיקן אוזן ראשונה באה לו לאוזן טומאת מדרס ומגע מדרס יחד והסנדל בטל לאוזן דאי אפשר להיות טומאה לזה בלא זה".

63) צ, סע"ב ואילך "א"ל קיסר לרבן גמליאל אמריתו דשכבי חיי הא הוּו עפרא ועפרא מי קא חיי אמרה ליה ברתיה שבקיה ואנא מהדרנא ליה שני יוצרים יש בעירנו אחד יוצר מן המים ואחד יוצר מן הטיט איזה מהן משובח א"ל זה שיוצר מן המים א"ל מן המים צר מן הטיט לא כל שכן, דבי ר' ישמעאל תנא ק"ו מכלי זכוכית מה כלי זכוכית שעמלן ברוח בשר ודם נשברו יש

67) סנהדרין קח, א במשנה "דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין שנאמר (במדבר יד, לה) במדבר הזה יתמו ושם ימותו דברי רבי עקיבא ר' אליעזר אומר עליהם הוא אומר (תהלים נ, ה) אספו לי חסידי כורתני בריתי עלי זבח".

שם קי, ב "דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא וכו': ת"ר דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא שנאמר (במדבר יד, לה) במדבר הזה יתמו ושם ימותו יתמו בעולם הזה ושם ימותו בעולם הבא ואמר (תהלים צה, יא) אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי דברי ר"ע, ר"א אומר (הן באין) לעולם הבא שנאמר (תהלים נ, ה) אספו לי חסידי כורתני בריתי עלי זבח אלא מה אני מקיים אשר נשבעתי באפי באפי נשבעתי וחוזרני בי, רבי יהושע בן קרחה אומר לא נאמר פסוק זה אלא כנגד דורות הבאים אספו לי חסידי אלו צדיקים שבכל דור ודור כורתני בריתי (עלי זבח) אלו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לתוך כבש האש עלי זבח [אלו] ר"ע וחביריו שמסרו עצמן לשחיטה על דברי תורה" עיי"ש.

68) ב"ב עג, סע"ב "ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא ואיתלוי בהדן ההוא טייעא דהוה שקיל עפרא ומורח ליה ואמר הא אורחא לדוכתא פלן והא אורחא לדוכתא פלן אמרינן ליה כמה מרחקינן ממיא ואמר לן הבו לי עפרא יהבינן ליה ואמר לן תמני פרסי תנינן ויהבינן ליה אמר לן דמרחקינן תלתא פרסי אפכית ליה ולא יכילית ליה, אמר לי תא אחוי לך מתי מדבר אזלי חזיתינהו ודמו כמאן דמיבסמי וגנו אפרקיד והוה זקיפא ברכיה דחד מינייהו ועיל טייעא תותי ברכיה כי רכיב גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מינייהו ולא הוה מסתגי לן אמר לי דלמא שקלת מידי מינייהו אהדריה דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מסתגי ליה אזלי אהדרתיה והדר מסתגי לן" עיי"ש.

תוד"ה ודמו שם "מכאן משמע כמ"ד בחלק (שם דף קי:) מתי מדבר יש להן חלק לעולם הבא".

69) ב"ר הנ"ל. ויק"ר רפי"ח "אדרינוס שחיק עצמות שאל את רבי יהושע בר חנניא אמר לו מהיכן הקדוש ברוך הוא מציץ את האדם לעתיד לבוא, אמר לו מלוז של שדרה, אמר לו מן הן את מודע לי, אייתי יתיה קומוי נתנו במים ולא נמחה, טחנו בריחים ולא נטחו, נתנו באש ולא נשרף, נתנו על הסדן התחיל מכה עליו בפטיש, נחלק הסדן ונבקע הפטיש ולא הועיל ממנו כלום".

תוד"ה והוא (ב"ק טז, ב "דתניא צבוע זכר לאחר שבע שנים נעשה עטלף עטלף לאחר שבע שנים נעשה ערפד ערפד לאחר ז' שנים נעשה קימוש קימוש לאחר שבע שנים נעשה חוח חוח לאחר שבע שנים נעשה שד שדרו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נחש והני מילי דלא כרע במודים") "ויש מפרשים משום דאמרינן במדרש. שיש עצם בשדרו של אדם שממנו נוצר לעתיד לבא ואותו עצם חזק וקשה כל כך שאין האש יכול לשורפו והשתא כשאותו עצם נעשה נחש אינו חי לעתיד לבא ואין סברא לומר שיהא עונש גדול כל כך. בשביל עון זה דהא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

זח"א סט, א "תא חזי, בההוא זמנא דזמין קודשא בריך הוא לאחייאה מתייא, כל אנון מתין דישתכחון לבר בשאר ארעין נוכראין קודשא בריך הוא יברא לון גופייהו (נ"א יוקים לון בגופייהו) כדקא חזי. דהא גרמא חד דאשתאר ביה בבר נש תחות ארעא ההוא גרמא יתעביד כחמירא בעיסה ועליה יבני קודשא בריך הוא כל גופא".

קכו, סע"א (מהנ"ע) "ותניא אמר רבי יוחנן מטטרון שר הפנים שהוא נער עבד מרבו האדון המושל עליו, ממונה על הנשמה בכל יום להספיק לה מאותו האור שנצטוה, והוא עתיד למיסב חושבן פתקא בבתי קברי מן דומה ולאחזאה ליה קמי מאריה, והוא זמין למעבד חמיר ההוא גרמא תחות ארעא לתקנא לגופייהו ולקיימא לון בשלימותא דגופא בלא נשמתא (בזמנא) דקודשא בריך הוא ישדר לה לאתרה".

קלז, א (מהנ"ע) "בת בתואל בת בתו של אל. רב הונא אמר, לא כך הוא, ואנא הוית בכרכי הים ושמענא דהו קראן לההוא גרמא דשדרה, ההוא דאשתאר בקברא מכל גופא, בתואל רמאה. שאלית עליה, אמרו דהוא כרישא (דמיא) דחויא, דאיהו רמאה, וההוא גרמא הוא רמאה מכל שאר גרמי".

משמתו רפאן הקדוש ברוך הוא ואחר כך הביאן דומה שאינן אותן אלא אלו אחרים הם, אמר הקדוש ברוך הוא אם כן יעמדו כמו שהלכו ואחר כך אני מרפא אותן, למה (ישעיה מג, י): לפני לא נוצר אל, ואני מרפא אותן" עיי"ש.

זח"א קטו, א (מהנ"ע) "רבי חייא אמר תא חזי, עד שהגוף עומד בעולם הזה הוא חסר מן התשלום, לאחר שהוא צדיק והולך בדרכי יושר ומת ביושרו, נקרא שרה בתשלומו, הגיע לתחיית המתים הוא שרה, כדי שלא יאמרו שאחר הוא שהחיה קודשא בריך הוא. לאחר שהוא חי, ושמח עם השכינה ומעביר הקדוש ברוך הוא היגון מן העולם דכתיב, (ישעיה כ"ה: ח') בלע המות לנצח ומחה יי אלקים דמעה מעל כל פנים וגו'. אזי נקרא יצחק, בשביל הצחוק והשמחה שיהיה לצדיקים לעתיד לבא" עיי"ש. **קכו, א (מהנ"ע)**.

קל, סע"ב "וההוא גופא ממש וההיא נשמתא ממש זמין קודשא בריך הוא לאתבא לעלמא כמלקדמין ולחדתא אנפי עלמא הדא הוא דכתיב, (ישעיה כ"ו: י"ט) יחיו מתיד נבלתי יקומון. וההיא נשמתא ממש גניזא קמי קודשא בריך הוא ותבת לאתרה כפום ארחהא כמא דאת אמר והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה. ולזמנא דזמין קודשא בריך הוא לאחייא מתייא, זמין איהו לארקא טלא מרישיה עלייהו, ובההוא טלא יקומון כלא מעפרא" עיי"ש.

רג, ב "ועל דא, זמין קודשא בריך הוא לגלאה ההוא שמשא, ולאנהרא ליה לישראל. דכתיב, וזרחא לכס יראי שמי שמש צדקה, מאי שמש צדקה. דא שמשא דיעקב, דאתסי ביה. ומרפא בכנפיה, דההוא שמשא, יתסון כלהו. בגין דהא בזמנא דיקומון ישראל מעפרא, כמה חגרין וכמה סומין יהון בהון. וכדין קודשא בריך הוא ינהיר לון ההוא שמשא לאתסאה בה. דכתיב ומרפא בכנפיה" עיי"ש.

זח"ג צא, א "אמר רבי יוסי, זמין קודשא בריך הוא לאשלמא להו לישראל,

זח"ב כת, ב "אמר רבי חייא, ולא עוד, אלא דההוא גופא דהוה, יקום. משמע דכתיב, (ישעיהו כ"ו: י"ט) יחיו מתיד, ולא כתיב יברא, משמע דברייך אינון אבל יחיו. דהא (בראשית קל"ז ע"ב) גרמא חד, ישתאר מן גופא תחות ארעא, וההוא לא אתרקב ולא אתבלי בעפרא לעלמין, ובההוא זמנא, קודשא בריך הוא ירכך ליה, ויעביד ליה כחמירא בעיסה, ויסתלק ויתפשט לארבע זויין ומניה ישתכלל גופא וכל שייפוי. וקודשא בריך הוא יהיב ביה רוחא לבתר. אמר ליה רבי אלעזר הכי הוא. ותא חזי, ההוא גרמא במה אתרכך. בטל. דכתיב, (ישעיהו כ"ו: י"ט) כי טל אורות טלך וגו'".

70 ישעי' כו, יט "יחיו מתיד נבלתי יקומון הקיצו ורננו שכני עפר כי טל אורת טלך וארץ רפאים תפיל".

71 זח"ב שם.

72 וראה ב"ר רפצ"ה "ואת יהודה שלח לפניו (בראשית מו, כח), כתיב (ישעיה סה, כה): זאב וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל תבן, בוא וראה כל מה שהכה הקדוש ברוך הוא בעולם הזה מרפא אותן לעתיד לבוא, העורים מתרפאים, שנאמר (ישעיה לה, ה): אז תפקחנה עיני עורים, והפסחים מתרפאים, שנאמר (ישעיה לה, ו): אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם, וכשם שאדם הולך כך הוא בא, הולך עור ובא עור, חרש ובא חרש, אלם ובא אלם, כשם שהוא הולך לבוש כך הוא בא לבוש, ממי את למד משמואל, שראה אותו שאול מהו אומר לאשה (שמואל א כח, יד): מה תארו ותאמר איש זקן והוא עטה מעיל, שכך היה לבוש, שנאמר (שמואל א ב, יט): ומעיל קטן תעשה לו אמו. ולמה כשם שהאדם הולך כך הוא בא, שלא יאמרו כשהם חיים לא רפאן

וקברות נפתחות ואני אומי קברות מתפרדות אשה מאת רעותה שני ויושיעם ה' אלקיכם ביום ההוא".

וראה זח"ג קסט, סע"א ואילך "אמר ליה אי חסידא קדישא, ודאי אי לא אסתים מניה כל חיזו דהאי עלמא, ולא אתאביד כלא מניה, לא להוי ליה חיזו וחולקא דההוא עלמא. עלמא דא, בהפוכא איהו מההוא עלמא דאנן ביה, דבזמנא דתחיית מתייא, אפילו כחוטא דשערא לא הוה מעובדא דהאי עלמא, דכלא אתאביד בקדמיתא, (טלא יבטיל ליה, וישוי ליה) בההוא טלא (בקדמיתא) ויתעבר מניה כל זוהמא, ולבתר יתעביד כחמירא דא, ומניה יתעביד גופא בריה חדתא, כך הכא".

אבל להעיר שבאבכת רוכל ובעבוה"ק (נסמן בתשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד) סי"א* בהערה 22) פי' דהיינו הך דעצם לוז וז"ל שם: "במ"א (פדר"א פל"ד) כתוב שנשאר תרווד רקב. אבל ברבכת רוכל ספר שני ח"ד ובעבודת הקודש ח"ב פ"מ פי' שהיינו הך. ע"ד עצם זה ומקומו ראה בב"ר (פכ"ח, ג) שהוא בשדרה. יש אומרים שהוא במקום קשר של תפלין (לקוטי נ"ך להארז"ל שופטים וראה ג"כ לקוטי הש"ס מס' ר"ה). יש אומרים שהוא עצם התחתון שבשדרה (ערוך מע' לוז. עבודה"ק. אבכת רוכל שם)".

וראה זח"א קיג, א (מהנ"ע) "אמר רבי יהודה למאי אתא האי טעם בשיר השירים. אלא אמר רבי יהודה שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן וכו', כסא הכבוד שנאמר (תהלים צג) נכון כסאך מאז מעולם אתה וכתוב, (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון. שהוא היה ראש הנקדם לכל, ונטל הקדוש ברוך הוא את הנשמה הטהורה מכסא הכבוד להיות מאירה לגוף, הדא הוא דכתיב ראשך עליך ככרמל, זהו כסא הכבוד שהוא ראש על הכל. ודלת ראשך כארגמן, זו היא הנשמה הנטלת ממנו. מלך אסור ברהטים, זהו הגוף שהוא אסור בקבר וכלה בעפר ולא נשאר ממנו אלא כמלא תרווד רקב. וממנו יבנה כל הגוף. וכשפוקד הקדוש ברוך הוא את הגוף הוא

ולאשתכחא שלימין בכלא, דלא יהא בהון מארי דמומין כלל, בגין דיהון תקונא דעלמא, כאלין מאני ולבושא דבר נש דאינון תקונא דגופא, הדא הוא דכתיב (איוב ל"ח:י"ד) ויתיצבו כמו לבוש. (ס"א ד"א) תא חזי, כד יתערון מעפרא, כמה דעאלו, הכי יקומו, חגרין או סומין. עאלו חגרין וסומין, יקומון בההוא לבושא, דלא יימרון דאחרא הוא דאתער. ולבתר, קודשא בריך הוא ייסי לון, וישתכחון שלימין קמיה, וכדין יהא עלמא שלים בכלא, כדין (זכריה י"ד:ט) ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד. (ויקרא כ"ב:כ"ז) שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו וגו'. רבי יוסי פתח, (תהילים ל"ו:ז) צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע יי. האי קרא אית לאסתכלא ביה, אבל תא חזי, צדק: כתרא קדישא עלאה. כהררי אל: כאינון טורין עלאין קדישין, דאקרון טורי דאפרסמונא דכיא. ובגין דאיהי סלקא לאתקשרא בהו לעילא, כל דינאה בשקולא חדא לכלא, דלית בההוא דינא רחמי. משפטיך תהום רבה. משפט דאיהו רחמי, נחית לתתא לההוא דרגא לתקנא עלמין, וחייס על כלא, ועביד דינא ברחמי לבסמא עלמא".

רטז, רע"ב (רע"מ) "תא חזי, האי שמשא אתגליא ביממא, ואתכסיא בליליא. ונהיר בשתיין רבוא ככביא. אוף הכי רעיא מהימנא, בתר דאתכניש מעלמא, נהיר בשתיין רבוא נשמתין דישראל, אי דרא כדקא יאות. והאי איהו רזא דגלגולא, דאמר עליה קהלת, (קהלת א':ד) דור הולך ודור בא. ואוקמוה דלית דור פחות מששים רבוא. והארץ לעולם עומדת, דא כנסת ישראל. ההיא דאתמר בה, (ישעיהו ס"ו:א) והארץ הדום רגלי, (בראשית כ"ח:י"ד) והיה זרעך כעפר הארץ" עיי"ש בארוכה.

(73) פל"ד "ר' ישמעאל אומר, כל המתים כעפר הארץ עד שלא נשתייר מן הגוף אלא כמלא תרווד רקב והוא מתערב בעפר כשאור שהוא מתערב בעיסה. לעתיד לבא כשיפקוד הב"ה ליתן פקדונות כל גופות הוא מערב בארץ כעפר מייפה ומרבה אותה מיד כל הארץ רעשה וההרים מזדעזעים

המתים מן התורה" עיי"ש. **מקומות שבהערה 72.**

76) אהלות פ"ב מ"ג "אלו מטמאין במגע ובמשא ואינן מטמאין באהל. עצם כשערה, וארץ העמים, ובית הפרס, אבר מן המת, ואבר מן החי שאין עליהן בשר כראוי, השדרה והגלגלת שחסרו".

רמב"ם פ"ג מהלכות טומאת מת ה"ב "ואלו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באהל. איבר מן החי שחסר בשרו ואין בו להעלות ארוכה. ואיבר מן המת שחסר בשרו או עצמו ולא נשאר בשר כדי להעלות ארוכה או שחסר העצם אף על פי שיש עליו בשר כדי להעלות ארוכה. והשדרה שחסרה ואין בה רבע עצמות. והגלגלת שחסרה ואין בה רבע עצמות. ועצם אפלו כשעורה. וארץ העכו"ם. ובית הפרס. הכל שבע". **ופשיטא את"ל שנשאר יותר מזה.**

77) אהלות שם מ"א "אלו מטמאין באהל. המת, וכזית מן המת, וכזית נצל, ומלא תרוד רקב, השדרה, והגלגלת, אבר מן המת ואבר מן החי שיש עליהן בשר כראוי, רבע עצמות מרב הבנין או מרב המנין. ורב בנינו, ורב מנינו של מת, אף על פי שאין בהם רבע, טמאין. כמה הוא רב מנינו, מאה ועשרים וחמשה"

(וראה חולין קכה, ב "ומאן תנא דקרי לאהל נוגע ר' יוסי היא דתניא ר' יוסי אומר מלא תרוד רקב מטמא במגע ובמשא ובאהל" עיי"ש).

רמב"ם שם ה"ג "הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל כקבר ואינן מטמאין במשא. הרקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע. טמאת רבע עצמות באהל וטמאת רביעית דם וטמאת איבר שאין עליו בשר כראוי בין מן המת בין מן החי יראה לי שכלן טמאתן אינן דין תורה שהרי אין הנזיר מגלח עליהן כמו שבארנו בנזירות ואין חיבין עליהן על ביאת המקדש. ועל טמא בטמאה של תורה חיב על ביאת המקדש. לפיכך אני אומר שכל טמאה מן

אומר לארץ שתפליט אותו לחוץ דכתיב (ישעיה כו) וארץ רפאים תפיל. אמר רבי יוחנן המתים שבארץ הם חיים תחלה הדא הוא דכתיב, (ישעיה כו) יחיו מתיך, נבלתי יקומון אלו שבחוצה לארץ. הקיצו ורננו שוכני עפר, אלו המתים שבמדבר. דאמר רבי יוחנן למה מת משה בחוצה לארץ. להראות לכל באי עולם, כשם שעתידי הקדוש ברוך הוא להחיות למשה כך עתידי להחיות לדורו (למה) שהם קבלו התורה. (דאמר רבי יוחנן) ועליהם נאמר (ירמיה ב) זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. דבר אחר הקיצו ורננו שוכני עפר, אלו הם האבות. והמתים בחוצה לארץ יבנה גופם ומתגלגלים תחת הארץ עד ארץ ישראל ושם יקבלו נשמתם ולא בחוצה לארץ, הדא הוא דכתיב, (יחזקאל לז) לכן הנבא ואמרת אליהם הנה אנכי פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל. מה כתיב אחריו ונתתי רוחי בכם וחייתם".

(* אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' עו. המו"ל.

74) וע"ד דור המבול בב"ר הנ"ל הערה 66.

75) ועפ"ז (דמשנ"א בפרדר"א "תרוד רקב" ס"ל דנעשה מציאות חדשה ופליג על הנ"ל דנשאר עצם לז) יומתק מה שממשיך בפרדר"א שם "ומעלה את כל הגוף בלא מום" ולא כבסנהדרין צא, ב "ר"ל רמי כתיב (ירמיהו לא, ח) בס עור ופסח הרה ויולדת יחדו וכתיב (ישעיהו לה, ו) אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם כי נבקעו במדבר מים ונחלים בערבה הא כיצד עומדין במומן ומתרפאין. . רבא רמי כתיב (דברים לב, לט) אני אמית ואחיה וכתיב (דברים לב, לט) מחצתי ואני ארפא אמר הקב"ה מה שאני ממית אני מחיה והדר מה שמחצתי ואני ארפא, ת"ר אני אמית ואחיה יכול שתהא מיתה באחד וחיים באחד כדרך שהעולם נוהג ת"ל מחצתי ואני ארפא מה מחיצה ורפואה באחד אף מיתה וחיים באחד מיכן תשובה לאומריין אין תחיית

המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה".

וראה תוס' רעק"א אהליות שם "במשנה ומלא תרווד רקב. והא דלא חשיב ג"כ גולל ודופק דמיטמאים באהל כדאיתא במתני' ד' היינו דחשיב מה דשוה לאחריני דמטמא במגע ובמשא ובאהל ותרוד רקב דחשיב אתיא כרבי יוסי דס"ל דמטמא גם במגע הר"ש. וקשה לי הא אמרי' בחולין (דף קכה) דגם ר"י ס"ל דתרוד רקב אינו מטמא במגע ומה דקאמר במגע היינו אהל וקרי ליה מגע ומה דקאמר ובאהל היינו אהל המשכה. וצ"ע. (*ואפשר דגם הר"ש לא פסיקי בתירוץ. במה שסיים ופריך התם כו' יעו"ש).

ואף שזה שאינו מטמא במגע הוא לפי שא"א ליגע בכולו שהרי אינו גוף אחד (כבחולין שם ופרש"י, רמב"ם שם פ"ב הי"א "מת שהרקיבו עצמותיו בקבר ונעשו רקב. מלא חפנים מאותו רקב מטמא במשא ובאהל כמת ואינו מטמא במגע לפי שאי אפשר לגע בכולו שהרי אינו גוף אחד. ואפלו גבלו במים אינו חבור"י) **משא"כ בנדו"ד דהוי כולו מחובר ביחד בגוף האדם, הרי (נוסף על המבואר לקמן שיש בזה תנאים) זה מפוזר בכל הגוף, ופשיטא דא"א לומר דהוי מגע בכולו, וראה אהליות שם מ"ב** " **וברמב"ם שם "ואפילו גבלו במים אינו חבור".**

(78 רמב"ם שם פ"ג ה"ד "אין רקב המת מטמא עד שיקבר ערם בארון של שיש או של זכוכית וכיוצא בהן ויהיה כלו שלם. חסר ממנו איבר או שנקבר בכסותו או בארון של עץ או של מתכת אין רקבו טמא מפני שרקב הכסות או רקב העץ או חלודת המתכת תתערב ברקב גויתו. ורקב המטמא שנתערב בו עפר כל שהוא הרי הוא בטמאתו. ולא אמרו רקב אלא למת בלבד אבל הרוג אין לו רקב"

(מנדה כז, ב "מאי היא דתניא איזהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב נקבר ערום בארון של שיש או ע"ג רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב, ואיזהו מת

שאינו לו רקב נקבר בכסותו או בארון של עץ או ע"ג רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב ולא אמרו רקב אלא למת בלבד למעוטי הרוג דלא" עיי"ש. וש"נ).

(80 ראה זח"א קיג, ב (מהנ"ע). זח"ב קנז, סע"א. וראה זח"ג קסח, ב. ועוד.

(81 תענית ט, א "מיתבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן משה ואהרן ומרים ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן באר וענן ומן באר בזכות מרים עמוד ענן בזכות אהרן מן בזכות משה מתה מרים נסתלק הבאר שנאמר ותמת שם מרים וכתוב בתריה ולא היה מים לעדה וחזרה בזכות שניהן. חזרו שניהם בזכות משה מת משה נסתלקו כולן שנאמר ואכחד את שלשת הרעים בירח אחד וכי בירח אחד מתו והלא מרים מתה בניסן ואהרן באב ומשה באדר אלא מלמד שנתבטלו שלש מתנות טובות שנתנו על ידן ונסתלקו כולן בירח אחד".

(82 ראה עד"ז גם בסדרי טהרות כלים רג, כ. ד"ה אבל). אלא שכ' הפי' בספ"ז דהנפק"מ מזה ש"אין מת עצמו טמא" הוא בזה ש"אין בנה של שונמית טמא", וגם מטעם אחר דלקמן בפנים.

(83 וכן מוכח מהמשך הלשון בספ"ז וילקוט "וכשחי' הי' טהור לקודש" דלכאורה למאי נפק"מ (הרי בא לומר דאף "כשמת כל שהי' עמו בבית טמא הי' טומאת שבעה" הרי "כשחי" אינו טמא ו"חזרו ונגעו בו טמאוהו הם")? אלא שבא להדגיש ד"כשחי' הי' טהור (לגמרי) לקודש", היינו שאין עליו טומאה של נוגע במת דטמא לקודש.

ועיי' בסדרי טהרות שם דמפרש ההמשך בספ"ז "הרי זה אומר כו" (לא כבזית רענן שם): הרי זה אומר לאלו הכלים מטמא דהיינו הוא עצמו לא טמאוני שלא נטמא ממגע עצמו כו'.

ולכאורה משמע כן מזה "שהרי זה אומר מטמאך כו" אי אחר שכתב "חזרו ונגעו בו טמאוהו הם" דלפי פשוטו אינו שייך לזה.

84) כבתוד"ה מתנים נדה ע, סע"ב "ואם תאמר אמאי לא בעי הך בעיא על בן השונמית דאיירי ביה וי"ל שמא משום דכתיב קרא לעתיד לבא (יחזקאל ל"ו: כ"ה) וזרקתי עליכם מים טהורים ומספקא ליה אי הך זריקה הויא שלישי ושביעי אי לא אבל בן השונמית פשיטא ליה דלא בעי הזאה".

85) אבל באהבת ציון וחת"ס שם דבבן השונמית פשיטא להו דבעי הזאה מחמת נוגע בעצמו (וכ"כ בחדא"ג כאן לפירושו שבעי הזאה אם כבר נטמא בחיים במת), והרי"ז דלא כמ"ש בספ"ז וילקוט הנ"ל דהי טהור.

ובמאירי לנדה כ' דשאלתם אם בעי הזאה הי' על כל המתים הן בבן השונמית כו' וז"ל שם: "לענין ביאור זה שאמרו ששלשה דברי בורות שאלו אנשי אלכסנדריא את ר' יהושע ואחת מהן אשתו של לוט מהו שתטמא פירושה בעוד שהיא מלח והוא שהשיבם מת מטמא ואין נציב מלח מטמא וי"מ בענין אחר ואינו נראה וכן מה ששאלו בשניה בן השונמית מהו שיטמא פירושו לאחר שהחיהו להיות דינו עדין כמת להיותו אבי אבות וזהו שהשיבם שאין חי מטמא להיותו אבי אבות ואחר כך שאל בכלל על כל המתים הן בבן השונמית הן בכל המתים לאחר תחיה אם נעשו מיהא טמאים מתים מצד עצמו להטענים הזאה שלישי ושביעי ולא השיבם מפני שאמר לכשיחיו משה רבנו עמהם וכן בבן השונמית היה יכול להשיב אלישע היה עמו ומאי דהוה הוה וי"מ בבן השונמית ששאלתו היתה אם טימא במיתתו ואינו כלום שאם כן בשאר מתים היה לו להשיב כן ולא פירש כן אלא מי שלבו נוקפו להיות נוטה אחר דעת האנדלוסיים וי"י הטוב יכפר בעד".

86) אבל אין לומר שכיון שעומד לחיות הו"ל כחי גם בשעת מיתתו, וכמ"ש בפ"י נרבוני למו"נ שם (הובא באברבנאל שם)

ולא הי' טמא מעולם, וכ"כ בדברי שאול (יוסף דעת) יו"ד (סי' שעג, ס"ה), ומוסיף "וגם בבן השונמית אם הי' יודע אדם בבירור שיחי' לא הי' מטמא וז"ב כשמש"*

וז"ל שם: "אמנם י"ל דבבן הצרפית לא מת ממש רק חולי השיתוק וכמ"ש המור' ח"א פי"ב וכ"כ הרד"ק בשם התרגום יונתן וכן מצאתי ברדב"ז חלק חמישי ש"א ר"ג וא"כ לק"מ מבן הצרפית ובאמת גוף הדבר לומר דבשניל פ"נ הותר לטמא צ"ב דהא היה אפשר שיתפלל ולא יגע ולא יאהיל על המת ופקוח נפש אינו רק דחוויה. אך נרא' דכיון דנפשט בבן השונמית שאינו מטמא אחר שתחי' וא"כ כל שידע שיחיתו שוב לא מטמא אף בעת מותו דזה לא נחשב מיתה כלל וגם בן השונמית אם היה יודע אדם בבירור שיחי' לא היה מטמא וז"ב כשמש" עיי"ש בארוכה,

דהרי מפורש בספרי זוטא ד"חזרו ונגעו בו טמאוהו הם", ולא אמרינן דאף את"ל שכשנגעו בו במיתתו נחשבו טמאים הרי לאחר שהחי' מוכח דלא נחשב כמת ואיגלאי מילתא למפרע דלא היו טמאים. וראה הגהות הרד"ל לפרד"א פ"ג אות ד.

(* וראה מאירי נדה כאן די' מפרשים דהשאלה בבן השונמית היא אם טימא במיתתו. ודוחה הפי'. ועד"ז באברבנאל שם. וראה לעיל שוה"ג להערה 20.

87) בשו"ת חת"ס שם דבן שונמית טמא ד"בשעה שהחיהו נגע בעצמו במותו. ועי' כיוצא בזה משנה א' פ"ג דטהרות קרשו הרי אלו שנים דבשעת שנקרשו ויצאו מטומאת משקה מ"מ הו"ל כאוכל שנגעו במשקה" וז"ל בטהרות שם: "הרטב והגריסים והחלב, בזמן שהן משקה טופח, הרי אלו תחלה. קרשו, הרי אלו שניים. חזרו ונמחו, כביצה מכון, טהור. יותר מכביצה, טמא, שכיון שיצאה טפה הראשונה, נטמאת בכביצה".

אבל שם הפי' דהוי נגיעה כפשוטה דכל משהו שנקרש איטמא מן המשקה שבצדו

(משנה אחרונה טהרות שם), וכבסיום המשנה "יותר מכביצה טמא שכיון שיצא טפה ראשונה נטמאת" ע"י נגיעתה (ראה מפרשים שם).

וראה עד"ז? (וע"ד הנ"ל בפנים) ערוך לנר בנדה כאן "בגמרא צריכין הזאה שלישי ושביעי. כוונת שאלתם נ"ל דבתחיה"מ של יחזקאל כתיב שנקרב עצם אל עצמו וקדם עליהם בשר ואח"כ בא בהם הרוח וחיו ואם יהי כן גם תחייית המתים דלעתיד אז לא יטמאו כיון דחיים כאחד אבל אם בחלקי גוף אחד לאחד יבא חיים והראשונים היו חלקים מתים אזי החלקי הגוף שנגמרו בסוף וחיו נוגעין בעת שחיו בהחלקים שהי מקודם מתים ונטמא אבל אם יחיו כל האברים כאחד לא שייך זה וזה ספקם איך תהי התחיי ו השיב להם לכשיחיו נחכם להם שאז נדע איך היתה התחיי ובוזה מתורץ מה שהקשו התוס' למה לא בעי הד איבעי בבן השונמית דשם לא הי ספק שהוא ודאי חי כולו כאחד שהיו גוף שלם ושב רוחו אליו והוא ודאי לא הי צריך הזאה. שוב ראיתי בשו"ת חתם סופר י"ד (סי' של"ז) שעמד ג"כ בענין זה וכתב היפך מדברי דאם חיו כאחד נטמאו שנגעו בעצמם והביא ראיי ממה דתנן טהרות (פ"ג מ"א) חזרו ונמוחו טמאים ותמהתי דאדרבה משם ראיי להיפך דהא אמרינן דדוקא אם נגע הטפה בכביצה טמא אבל אם לא נשאר כביצה טהור שאין לטפה במה יטמא הרי דלא מטמא מפני שנגע בעצמו דא"כ גם ביצה מכוון יהי טמא ולכן נלענ"ד כמו שכתבתי עי"ש בארוכה

[ולהעיר מדין סדין שהוא טמא מדרס ועשו וילון (כלים פכ"ז מ"ט "סדין שהוא טמא מדרס, ועשאו וילון, טהור מן המדרס, אבל טמא מגע מדרס. אמר רבי יוסי, וכי באיזה מדרס נגע זה. אלא אם כן נגע בו הזב, טמא במגע הזב") דלדעת ר"י כיון שנשתנה טהור לגמרי

(ראה פיה"מ להרמב"ם "כבר קדם לך בפרק כ' שהמכסה לא תטמא מדרס אבל יטמא בשאר טומאות וכאשר לקח הסדין אחרי הטמאתו במדרס ושמהו וילון

נחשבה כאילו סתרו נגע במדרס והנה יהיה ראשון ור' יוסי אמר כי כאשר נטהר לא נשאר בו טומאה כלל ואם שמהו מכסה כמו שבר כלי אחר הטמאותו אשר טהר בלא ספק והוא אמרו וכי באיזה מדרס נגע זה אלא אם כן נגע בו אחר ששמהו וילון וטמא אותו ישוב אותו ראשון. וכן אם נגע בו המשכב או אחד מאבות הטומאות כדין שאר הכלים ואין הלכה כר"י.

רע"ב שם "וכי באיזה מדרס נגע זה. כלומר, הואיל וטהור מטומאת מדרס כשעשאהו וילון, הרי טהור לגמרי ולא נשאר בו טומאה כלל, מידי דהוה אשברי כלים שהם טהורים מטומאתן לגמרי".

רמב"ם הלכות כלים פכ"ג ה"י "סדין שנטמא במדרס ואחר כך עשאהו פרכת טהר מן המדרס. ומאימתי הוא טהור מן המדרס משיקשר בו הלולאות שהוא נתלה בהן כשאר הפרוכות".

וראה רע"ב טהרות שם בחזרו ונמוחו כביצה מכוון טהור "ופרחה טומאתו כשנשתנו" פי' הרא"ש שם וז"ל ברע"ב שם: "חזרו ונמוחו כביצה מכוון טהור. דיצא מהן תורת אוכל וירד עליהן תורת משקה, ופרחה טומאתו כשנשתנו, ואין למשקה זה מי שיטמאנו, דמכי יצאת טפה ראשונה אמעיט האוכל מכביצה, ופחות מכביצה אין מטמא אחרים. אבל יותר מכביצה. טמא, כדמפרש טעמא, דמכי יצאת טפה ראשונה נטמאת אותה טפה בכביצה אוכל טמא, וכשנמחה אח"כ כולו חזרה הטפה וטמאה את הכל".

וגם לדעת הת"ק שנשאר טמא מגע מדרס, יש לחלק בנדו"ד דשם הוי הסדין טמא בעצמו. משא"כ כאן בבן שונמית כיון דאין מת עצמו טמא, ורק שמטמא אחרים א"כ כשחי' פקע זה. וראה סדרי טהרות שם].

ולהעיר מלקח טוב להר"י ענגיל כלל יד [אינו נעתק מפני האריכות].

(88) ההסברה בזה י"ל: במתים לעת"ל מוכרח הדבר שיחיו אז (והרי תחה"מ הוא

קרא לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד ואינהו הדור אתו, כי אתא אשכחינהו דהו קרו בסיפרא ישא ה' עליך גוי מרחוק אמר מכדי ההוא גברא בעי למיתי ספינתא בעשרה יומי דליה זיקא ואתי ספינתא בחמשא יומי נפל עליהו וקטלינהו").

93) ראה רדב"ז (שם ה"ג [אוצ"ל ה"ז]) - די"ל דגם למסקנא רק איסורא בעלמא הוא באופן זה וז"ל שם ה"ז: "ומותר לשכון בכל העולם וכו'. וא"ת על מה סמכו לשכון במצרים. ויש מי שכתב שלא אסרה תורה אלא בדרך הזה כלומר מא"י למצרים אבל משאר ארצות מותר ע"כ. ואין זה טעם מספיק דהא קרא דלא תשוב בדרך הזה עוד ניחא אבל הנך קראי דכתיב לא תוסיפו לראותם עוד מאי איכא למימר. ויש ליתן טעם שלא אסרה תורה אלא לירד לגור שם ולהשתקע כדאיתא בירושלמי לשיבה אי אתה חוזר אבל אתה חוזר לסחורה ולפרקמטיא ולכיבוש הארץ וכל היורדים תחלה לא ירדו להשתקע אלא לסחורה ואף על גב דאח"כ נשתקעו אין כאן לאו אלא איסורא בעלמא ומפני טורח הטלטול ומיעוט ריוח המזונות בשאר המקומות לא חששו לאיסור זה וכן משמע מתחלת לשון רבינו שכתב אסור להתישב בה אלא שמסוף הלשון משמע דאיכא איסור לאו שכתב ואין לוקין על לאו זה וכו' משום שאין בו מעשה ואפשר שהראשונים היו מפרשים כאשר כתבת. וא"ת תיקשי לרבינו שהרי נשתקע במצרים. וי"ל דאנוס היה על פי המלכות שהיה רופא למלך ולשרים, וגם אני נתישבת שם זמן מרובה ללמוד תורה וללמדה וקבעתי שם ישיבה וכי האי גוונא מותר ושוב באתי לירושלים".

94) סנה' צ, א "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר (ישעיהו ס, כא) ועמד כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר".

95) כתובות קיא, ב "אמר ר' אלעזר עמי הארצות אינן חיים שנאמר (ישעיהו כו, יד) מתים בל יחיו וגוי' תניא נמי הכי מתים בל יחיו יכול לכל ת"ל רפאים בל יקומו במרפה עצמו מדברי תורה הכתוב מדבר, א"ל ר'

עיקר באמונה) והיינו דמצד הגוף יש בו תכונה וכו' שיחי', וזהו סדר שכלול בהגוף (ולהעיר מאבות ספ"ד "הילודים למות והמתים לחיות" וראה סנהדרין (צא, א): "דלא הוה חייא דהוה חיי לא כ"ש"), וא"כ נמצא דגוף החי יש לו שייכות והמשך לגוף המת, משא"כ בבן הצרפית ובן שונמית שהתחי' הי' שלא ע"פ סדר המוכרח בגוף זה, כ"א בדרך חידוש ונס, דמצד עצמן היו מתים, הרי נמצא דגוף החי אין לו שייכות והמשך לגוף המת. ואין כאן נגיעה בעצמו.

89) לכאו' עדיין צ"ע מדוע "כשחי' הי' טהור" ודוקא "חזרו ונגעו בו טמאוהו", ולא נטמא מצד אהל המת כמו "כל שהי' עמו בבית".

ומזה מוכח דמת עצמו לא שייך שיטמא עוד גם לדעת הספ"ז דאין מת עצמו טמא. ראה סדרי טהרות שם.

90) בס' חלק יעקב (להרב אביגדור. נ. י. תש"י) עמד ע"ז. - ותירץ - בנוגע לכל השאלות - באופן אחר [אינו נעתק מפני האריכות].

91) שופטים יז, טז "רק לא ירבה-לו סוסים ולא ישיב את-העם מצרימה למען הרבות סוס והי' אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד".

92) רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ז "ומתר לשכון בכל העולם חוץ מארץ מצרים. . בשלשה מקומות הזהירה תורה שלא לשוב למצרים. שנאמר לא תספון לשוב בדרך הזה עוד. לא תסיף עוד לראתה. לא תספו לראתם עוד עד עולם. ואלכסנדריאה בכלל האסור"

(מסוכה נא, ב "תניא רבי יהודה אומר מי שלא ראה דיפלוסטון של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל אמרו כמין בסילקי גדולה היתה סטיו לפנים מסטיו פעמים שהיו בה (ששים רבוא על ששים רבוא) כפלים כיוצאי מצרים. . אמר אביי וכולהו קטלינהו אלכסנדרוס מוקדן מאי טעמא איענוש משום דעברי אהאי

יוחנן לא ניחא למרייהו דאמרת להו הכי ההוא במרפה עצמו לעבודת כוכבים הוא דכתיב א"ל מקרא אחר אני דורש דכתיב (ישעיהו כו, יט) כי טל אורות טליך וארץ רפאים תפיל כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו וכל שאין משתמש באור תורה אין אור תורה מחייהו".

96) יל"ש ישע"י כו, יט כי טל אורות טלך. אמר רבי אלעזר עמי הארץ אינם חיים שנאמר מתים בל יחיו רפאים בל יקומו יכול לכל, תלמוד לומר רפאים בל יקומו זה המתרפא עצמו מד"ת, א"ל ר' יוחנן לא ניחא ליה למרייהו למימר הכי אלא היכי מוקמת לה, א"ל במרפא עצמו לאיללים, א"ל רבי מקרא אחר אני דורש כי טל אורות טלך כל המשתמש בטל תורה טל תורה מחייהו וכל שאינו משתמש בטל תורה אין טל תורה מחייהו, הוה קא חלשא דעתיה. אמר ליה רבי מצאתי להם רפואה מן התורה ממקום אחר ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים וגו' וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה והלא נאמר בו אש אוכלה הוא אל קנא הוא אלא כל המשיא את בתו לתלמיד חכם והעושה פרקמטיא לתלמיד חכם והמנהג ת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו נדבק בשכינה".

תניא ספ"ו "וכן לארבע רוחות ולמעלה ולמטה וכדפי' בתיקונים דלית אתר דלא מליל מיניה עמהון כו' והיינו מפני גילוי רצונו ית' בעשרת הדברות שהן כללות התורה שהיא פנימית רצונו ית' וחכמתו ואין שם הסתר פנים כלל כמ"ש כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ולכן היו בטלים במציאות ממש כמארז"ל שעל כל דיבור פרח נשמתן כו' אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל שעתיד להחיות בו את המתים והוא טל תורה שנקרא עוז כמארז"ל כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו כו' רק שאח"כ גרם החטא ונתגשמו הם והעולם עד עת קץ הימין שאז יזדכך גשמיות הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל ע"י התורה שנקר' עוז" עיי"ש.

וראה לקו"ש חי"א ע' 193 בהערה "טל תורה: ל' הכתוב בישע"י שם: הקיצו כו' כי

טל אורות טלך. ובכתובות קיא, ב דרשו ע"ז אור תורה מחייהו. אבל בתניא ספ"ו טל תורה. וכן היא הגירסא ביל"ש לישע"י שם. ובירוש' ברכות פ"ה ה"ב: אין המתים חיים אלא בטללים כו' כי טל אורות גו'. וראה שבת פח, ב. ובכ"מ. לקו"ת האזינו ע"ג, ג. ובד"ה סמכוני תר"ס דבחי' אור תורה וטל תורה הוא בחי' רזין ורזי דרזין".

97) ולהעיר מזח"א קעה, ב "תא חזי, כל בר נש דאשתדל באורייתא, כד נפיק מהאי עלמא נשמתיה סלקא באינון ארחין ושבילין (דאינון באורייתא) דאורייתא. ואינון ארחין ושבילין דאורייתא ידיען אינון, ואינון דידיעי ארחוי דאורייתא בהאי עלמא יהכון בהו בההוא עלמא כד יפקון מהאי עלמא. . ומאן דאשתדל באורייתא מה כתוב, (משלי ו' כ"ב) בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. בשכבך בקברא, אורייתא תצור עליך מדינא דההוא עלמא. והקיצות, כד קודשא בריך הוא יתער רוחין ונשמתין לאחייא מתייא כדן היא תשיחך, היא תהא סניגוריא על גופא, בגין דיקומון אינון גופין דאשתדלו באורייתא כדקא יאות. ואלין אינון דיקומון בקדמיתא לחיי עלמא, כמה דאת אמר, (דניאל י"ב: ב') ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגו'. ואלין אינון לחיי עולם, בגין דאתעסקו בחיי עולם דאיהי אורייתא".

קפב, רע"א "לעת צאת השואבות, דההוא זמנא זמינן למיקם ולאחייא בקדמיתא מכל שאר בני עלמא, אינון דשאבי מימיו דאורייתא (ושאבין), בגין דאתעסקו לשאבא ממימי דאורייתא, ואתתקפו באילנא דחיי, ואינון יפקון בקדמיתא, דאילנא דחיי גרמא לון דיקומון בקדמיתא כמה דאתמר" עיי"ש. ובכ"מ.

98) ראה זח"ג מט, א "תאנא, וכה תעשה להם לטהרם. מאי וכה. כגוונא דלעילא, הזה עליהם מי חטאת, שיורי טלא דבדולחא הכא מי חטאת, דאינון שיורי טלא. לזמנא דאתי כתיב, (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים. וכבסו בגדיהם, כגוונא דלעילא, דתקונוי דהאי איש אתסחן בחדס עלאה ואתדכי מכלא".

יב) מי מדד בשעלו מים, א"ל בנורא טביל דכתיב (ישעיהו סו, טו) כי הנה ה' באש יבא ומי סלקא טבילותא בנורא א"ל אדרבה עיקר טבילותא בנורא הוא דכתיב (במדבר לא, כג) וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים" עיי"ש.

ועל תורה נאמר (ירמ"י כג, כט) "הלא כה דברי כאש", ואינו מקבל טומאה (ברכות כב, א "תניא, רבי יהודה בן בתירא היה אומר, אין דברי תורה מקבלין טומאה. מעשה בתלמיד אחד שהיה מגמגם למעלה מרבי יהודה בן בתירא. אמר ליה, בני, פתח פיך ויאירו דבריך, שאין דברי תורה מקבלין טומאה, שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה', מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה").

וראה חגיגה בסופה "ת"ח שכל גופן אש" וז"ל שם: "אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחומר מסלמנדרא ומה סלמנדרא שתולדת אש היא הסך מדמה אין אור שולטת בו תלמידי חכמים שכל גופן אש דכתיב הלוא כה דברי כאש נאם ה' על אחת כמה וכמה". ובארוכה לקו"ש חט"ז ע' 434 ואילך [אינו נעתק מפני האריכות].

ובלקו"ת האזינו עג, ג "נקי טלא דבדולחא כמ"ש כי טל אורות טלך (בישעיה ס"י כ"ו י"ט) (ועי' בזח"א (דק"ל סעי"ב ודרל"ב א') דפ"י אורות ממש מאינן נהורין עילאין דנהרין לעילא כו' וח"ג (דקכ"ח ב') אורות נהורא דחורתא דעתיקא כו' הה"ד ועינו כעין הבדולח כו') שהוא למעלה מעלה מבחי' המזלות שהן נוצר חסד ונקה כו' כמ"ש בזה"ק כו' (וזהו שבברכת יעקב נאמר ויתן לך האלקים מטל השמים כו' שזהו למעלה מעלה מבחי' שרש נש"י מצד עצמן שהוא מבחינת המזלות ובוהר פ' תזריע (דמ"ט ע"א) גבי הזה עליהם מי חטאת שיורי טלא דבדולחא. וזהו ההמשכה שמבחי' מזל ונוצר חסד כמ"ש באגה"ק ד"ה למה נסמכה פ' מרים כו' ע"ש ונקראים רק שיורי טלא והיינו כדי לטהר טמא מת. אכן לע"ל להיות תחיית המתים ממש זהו על ידי גילוי מבחי' עצמיות טל אורות ממש" עיי"ש. שהטל דתחיית המתים הוא למעלה מ"שיורי טלא דבדולחא" שמטהר טומאת מת דזהר שם. וראה המשך וככה תרל"ז פס"ח "''. ועוד.

ולהעיר גם ממרז"ל (סנהדרין לט, א) עיקר טבילותא בנורא וז"ל שם: "א מינא לרבי אבהו אלקיכם כהן הוא דכתיב (שמות כה, ב) ויקחו לי תרומה כי קבריה למשה במאי טביל וכי תימא במיא והכתיב (ישעיהו מ, ב)

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com